

02

glasba v ŠOLI IN VRTCU

glasba v šoli in vrtcu | letnik XXII | 2019 | ISSN 1854-9721 | številka 2

Uvodnik

Franc Križnar 1

Razprave

Franc Križnar 3 Joseph Zöhrer v slovenskem tisku

Iz prakse v prakso

- Polona Guček Skrbinek 15 Notne zbirke *Zima, Pomlad, Poletje, Jesen* Mitje Reichenberga
- Ksenija Čuješ 18 Odkrivanje in razvijanje otrokovih močnih področij in potencialov
- Marjetka Žnidarec 21 Glasbena umetnost – pevski zbor v vrtcu

Ocene

- Franc Križnar 25 Premiera prve slovenske (baročne) opere *Belin* J. F. Zupana in A. F. (p. J. Damascena) Deva
- 27 Evfonist Luka Einfalt z domžalsko godbo
- 29 Diskografski prvenec zasedbe SMET *Dolga pot*
- 31 Brigita Tornič Milharčič: *Pripoved o življenju in delu Miroslava Vilharja*, monografija s priloženo zgoščenko
- 33 Diskografski posnetek samospjevov Miroslava Vilharja (1818–1871) ob njegovi lanski 200. obletnici rojstva: Miran Žitko/tenor in Snježana Pleše/klavir
- 35 Stjepan Pepeljnjak: *Vivat pharmacia*, zgoščenska
- 37 Nova zgoščenska iz Zagreba
- Veronika Šarec 39 Zbornik razprav *Muka kao nepresušno nadahnuće kulture*
- Dimitrij Beuermann 41 Eva Ostanek in glasbeno -gledališka predstava *Nova pomlad*

Poročila

- Romana Bizjak Saje, Meta Novak 44 Letno srečanje Društva klavirskih pedagogov Slovenije – EPTA
- Ana Trojnar 47 Baletna pravljica za otroke: *Glej Larsa z Marsa*

Notna priloga

Igor Dekleva |

Nadaljujemo bolj ali manj uspešno? Za tako sodbo ste na vrsti vi, drage bralke in dragi bralci, praviloma glasbeni pedagogi in učitelji glasbe v slovenski (glasbenošolski) piramidi.

Tokrat se v edinem izvirnem znanstvenem članku, *razpravi*, dotikamo samo enega izmed fragmentov dela in življenja glasbenega pedagoga sicer nemškega porekla, Josefa Zöhnerja (1841–1916). Bil je pianist in skladatelj v ljubljanski *Filharmonični družbi*, neke vrste neposredni predhodnici današnje *Akademije za glasbo* v Ljubljani, ki prav letos v okviru 100-letnice naše prve in dolgoletne edine *Univerze* obhaja častitljivih 80 let. Zöhner je v Ljubljani dirigiral in vodil zборе, kot sposoben glasbenik tudi koncertiral in bil učitelj klavirja, violončela, petja in harmonije. Vse do leta 1912 je bil ravnatelj Filharmonične družbe. Njegovi življenjski in umetniški delovni poti v Ljubljani (od leta 1865 do smrti leta 1916; v Ljubljani je tudi pokopan) pa je tokrat mogoče slediti le v refleksiji v slovenskem tisku. Vedno večji odziv imamo v rubriki *Iz prakse v prakso*. Tokrat sodelujejo kar tri nove avtorice, ki se v svojih prispevkih dotikajo tako otroškega zborovskega petja kot glasbene problematike najmlajših, otrok; tudi v vrtcu. Ker se naša (pa tudi sosednja hrvaška) glasbena reprodukcija (koncerti, operne predstave, tisk, diskografija) nenehno množi, zdaj v še eni od vzporednih tovrstnih piramid pišemo v rubriki *Ocene* o premieri prve slovenske (baročne) opere *Belin* J. F. Zupana na doslej edini znani libreto A. F. (p. J. Damascena) Deva, o novih diskografskih izdajah (ploščah) evfonista Luke Einfalta z Domžalsko godbo, o prvencu zasedbe *SMET – Dolgi poti*, o novi (knjižni in diskografski) monografiji B. Tornič Milharčič: *Pripoved o življenju in delu Miroslava Vilharja*, o zgoščenki z *Vilharjevimi samospevi* tenorista M. Žitka in pianistke S. Pleše in o dveh zgoščenkah iz Zagreba: *Vivat pharmacia* (S. Pepeljnjak) in *Glasbenih slikah J. degl' Ivellia*.

Notna priloga je v celoti namenjena otroškim in mladinskim zborom pianista, skladatelja in pedagoga, zaslужnega profesorja Akademije za glasbo Univerze v Ljubljani Igorja Dekleve. Ti so predstavljeni a cappella (brez spremljave) in s klavirsko spremljavo. Gre za prvi tako antološko predstavljeni fragment skladateljeve ustvarjalnosti za otroške in mladinske zборе.

Uvodnik

Glasba v šoli in vrtcu

Revija za glasbene dejavnosti v vrtcu, za glasbeni pouk v osnovnih, srednjih in glasbenih šolah ter za zborovstvo, številka 2, letnik XXII, 2019 / ISSN 1854-9721

Izdajatelj in založnik: Zavod RS za šolstvo, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana, tel. 01/300 51 00, faks 01/300 51 99 | **Predstavniki:** dr. Vinko Logaj | **Uredništvo:** dr. Franc Križnar (odgovorni urednik), dr. Bogdana Borota, dr. Inge Breznik, Tomaž Habe, dr. Barbara Sicherl Kafol, dr. Veronika Šarec, dr. Jernej Weiss, Črt Sojar Voglar, dr. Dimitrije Bužarovski, dr. Irena Miholič, dr. Patricia Shehan Campbell | **Naslov uredništva:** Zavod RS za šolstvo, Poljanska 28, 1000 Ljubljana, tel. 01/300 51 18, e-naslov: franc.kriznar@siol.net | **Urednica založbe:** Simona Vozelj | **Jezikovni pregled:** Tina Sovič | **Prevod povzetkov v angleščino:** Ensitra prevajanje, Brigita Vogrinec s.p. | **Oblikovanje:** Anže Škerjanec | **Računalniški prelom:** Medium d.o.o. | **Tisk:** Present d.o.o. | **Naklada:** 440 izvodov.

Letna naročnina (4 številke): 35,00 € za šole in ustanove; 26,25 € za fizične osebe, 13,00 € za dijake, študente, upokojenke; 40,00 € za naročnike iz tujine; cena posamezne številke v prosti prodaji je 13,00 €. V cenah je vključen DDV.

© Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2019 | Vse pravice pridržane. Brez založnikovega pisnega dovoljenja ni dovoljeno nobenega dela te revije na kakršenkoli način reproducirati, kopirati ali kako drugače razširjati. Ta prepoved se nanaša tako na mehanske oblike reprodukcije (fotokopiranje) kot na elektronske (snemanje ali prepisovanje na kakršenkoli pomnilniški medij).

Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana. | Revija je vpisana v evidenco javnih glasil, ki jo vodi Ministrstvo izobraževanje, znanost, kulturo in šport, pod zaporedno številko 572. | **Revija Glasba v šoli in vrtcu** je indeksirana v Répertoire International de Littérature Musicale (RILM, New York, ZDA)

Razprave

Joseph Zöhrer v slovenskem tisku

Joseph Zöhrer in Slovenian Press

Izvleček

Zöhrer je bil v Ljubljani kot glasbenik avstrijskega rodu ugleden solist, pedagog, dirigent in skladatelj. 14. nov. 1862 je prvič nastopil kot solist pianist, od leta 1863 je bil učitelj violončela, od leta 1865 učitelj klavirja in drugih (glasbenih) predmetov (mdr. je 1868 prvič tudi dirigiral), leta 1883 je nastopil kot ravnatelj Filharmonične družbe / Philharmonische Gesellschaft (FD). Upokojil se je leta 1912 in umrl v Ljubljani, 20. nov. 1916, kjer je na Žalah tudi pokopan. Želimo ga predstaviti in spremljati njegove (ljublanske) glasbene dosežke v (dosegljivi) slovenski literaturi: dnevnikih, časopisih, revijah ... (izbor), ki so izhajali izključno v slovenskem jeziku: *Cerkveni glasbenik*, *Ljubljanski zvon*, *Muzikološki zbornik*, *Novi akordi* idr.; pa še v monografijah (knjigah), ki so jih napisali in izdali: Cvetko Budkovič, Dragotin Cvetko, Ivan Klemenčič, Darja Koter, Primož Kuret, Jernej Weiss idr., ter člankih, ki so izšli še tudi po Zöhrerjevi smrti, vse do dandanes.

Ključne besede: glasbenik, solist, pedagog, skladatelj, dirigent, ravnatelj FD, slovenski jezik, dosegljiva slovenska literatura

Abstract

Austrian musician Joseph Zöhrer started his career in Ljubljana as a renowned soloist, pedagogue, conductor and composer on 14 November 1862, when he first performed as a solo pianist. He then went on to become a cello teacher in 1863, a piano teacher and teacher of other music subjects teacher in 1865 (for the first time conducting in 1868), and the principal of the Philharmonic Society in 1883 ("Philharmonische Gesellschaft"). He retired in 1912 and died in Ljubljana (20 November 1916), where he is also buried. The article presents and celebrates his musical achievements (in Ljubljana) based on the available Slovenian publications (newspapers, magazines, books/monographs, etc.) (selection), published only in Slovenian (*Cerkveni glasbenik*, *Ljubljanski zvon*, *Muzikološki zbornik*, *Novi akordi*, etc.), monographs written and published by Cvetko Budkovič, Dragotin Cvetko, Ivan Klemenčič, Darja Koter, Primož Kuret, Jernej Weiss and others, and articles published after his death.

Keywords: musician, soloist, pedagogue, composer, conductor, principal FD, Slovenian language, available Slovenian literature

Namesto uvoda

Skromno je dosedanje vedenje o Josefu Zöhreru v Ljubljani, zlasti še v tisku v slovenskem jeziku. Tudi njegova (samostojna) zapuščina v Ljubljani ni obsežna. V *NUK*-u (*GZ*) je razvidno,¹ da razpolaga avtor s 26 opusi: 6 tiskov (5 za en klavir ali dva in eden za violončelo in klavir), 18 rokopisov (vse za zборе a cappella ali/in s spremljavo, vsi na nemška besedila) in dve priredbi. Za popis člankov o J. Zöhreru sta še najbolj relevantni deli *Bibliografiji rasprava i članaka*,² ki pa obe popisujeta zgolj članke o J. Zöhreru v nemških časopisih in nemškem jeziku, ki so izhajali v Ljubljani; v tem prednjači *Laibacher Zeitung*.

Že od 14. stol. je bil Dunaj tudi za Slovence politično in kulturno središče. To ni bila (slovenska) nacionalna opredelitev v današnjem pomenu, ampak teritorialna odločitev rojstnega kraja. To je veljalo v političnem in kulturnem pogledu. Tako niso bili redki Slovenci, ki so bili tako ali drugače prisotni v dunajskih visokih krogih: na dvoru, dunajski univerzi ali v cerkveni hierarhiji. Na univerzi so bili Slovenci prisotni kot študentje in kasneje profesorji. V začetku je bila tudi tam uradni jezik latinščina. Z ustanovitvijo *FD* (1794) v Ljubljani, ki je bila mdr. tudi najstarejša v tedanji monarhiji – celih 18 let pred dunajsko – se je začelo v sicer provincialnem mestu bogato glasbeno življenje. K temu so pomemben delež prispevali češki in dunajski glasbeniki. Iz pravil družbe razberemo, da so za častne člane lahko imenovani izjemni tuji glasbeniki. L. 1800 je bil za častnega člana imenovan Franz Joseph Haydn (1732–1809), ki je ljubljanski *FD* poslal v zahvalo partituro skladbe *Paukenmesse* (*Maša* v C-duru, Hob. XXII: 9). Leta 1819 je častno članstvo (s)prejel Ludwig van Beethoven (1770–1827), ki se je zahvalil z dolgim pismom. Po (prvi svetovni) vojni (po 1918) so se te razmere popolnoma spremenile. Slovenija je bil priključena (prvi) Jugoslaviji in Dunaj ni bil več njeno magnetno središče. L. 1919 je bila v Ljubljani ustanovljena univerza, kar v monarhiji ni bilo mogoče, in številni slovenski profesorji, ki so poučevali na raznih avstrijskih univerzah, so se vrnili v domovino.³

Prizadevanja za družbeno in kulturno emancipacijo, ki so od leta 1848 združevala Slovence v narodnih društvih, so ko-

nec 19. stol. prerasla v množično gibanje in na Kranjskem pridobila političen značaj. Konec 19. in začetku 20. stol. so se hkrati s konfliktom političnih interesov med Slovenci zaostriili tudi nemško-slovenski odnosi. L. 1880 je na Kranjskem živel 6,15 % Nemcev, njihov delež v glavnem mestu dežele Kranjske – v Ljubljani – pa je bil takrat 20 %. Dejavnost glasbenikov in skladateljev nemškega porekla je v tem mestu pred prvo svetovno vojno pustila pomemben kulturni pečat. Med njimi je treba omeniti tiste, ki so v Ljubljani delovali že v prvi polovici 19. stol., ter vrsto glasbenikov, ki so delovali v gledališču in pri *FD*. Med slednjimi sta zagotovo najbolj poznana Gustav Mahler (nepolna sezona 1881/82) in Fritz Reiner (sezona 1910/11). Še posebej pa je treba omeniti pedagoški, poustvarjalni in ustvarjalni prispevek glasbenikov, ki so zaznamovali delovanje *FD* v desetletjih pred prvo vojno: dirigenta, skladatelja in pianista Josefa Zöhrerja ter violinista Hansa Gerstnerja, pa tudi ljubljanskega violončelista Heinricha Wettacha, sicer slikarja in avtorja stenske poslikave v stavbi nekdanje *FD* (danes *Slovenske filharmonije*; *SF* v Ljubljani). Ob koncu 19. stol. je bila *FD* v očeh Slovencev ne le glasbeno ampak tudi družbeno središče Nemcev, zato so jo po razpadu avstro-ogrske monarhije reorganizirali in pridružili slovenskemu društvu *Glasbena matica* (*GM*).⁴

Največji uspeh J. Zöhrerja kot dirigenta je bila zagotovo izvedba celotne Beethovnovе vokalno-instrumentalne freske, *9. simfonije*. Saj je bilo izjemno slovesno, ko so v maju 1902 v Ljubljani z vrsto koncertov proslavili 200-letnico *FD*. Praznovanje častitljive obletnice ene najstarejših filharmoničnih združenj v Evropi je imelo tudi velik mednarodni odmev. Lahko bi rekli, da se je takrat o ljubljanski *FD* pisalo v vseh evropskih glasbenih časopisih in revijah. Na Krajnsko so prišli predstavniki mnogih glasbenih ustanov, znanih in uglednih glasbenih združenj, s pismi čestitk pa so se oglasili številni znani glasbeniki. Ob tej priložnosti je izšla posebna publikacija *Die philharmonische Gesellschaft in Laibach 1702–1902*,⁵ ki jo je po osnutkih leto dni prej umrlega zdravnika in glasbenega pisca Friedricha Keesbacherja (1831–1901)⁶ napisal še en zdravnik Emil Bock (1857–1916).⁷ Organizatorji vseh teh slovesnosti so pripravili in izdali spominski kovanec. *FD* je tako omenjeni jubilej izpeljala z odmevnimi dogodki ter tudi s tem pripomogla k popularizaciji svojega dela in tudi Ljubljane.⁸

¹ Prim. mapo J. Zöhrer in pismo – tipkopis takratnega (3. 3. 1960) ravnatelja *NUK*-a dr. Mirka Rupla, ki piše Akademiji za glasbo v Zagrebu (Greti Šurina Zelić).

² Oboje glej v Bibliografiji (*NUK*, Ljubljana): 1984. 1. knj., *Muzika*, Struka VI., A-R, Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb, 1984 in 1986. 2. knj., *Muzika*, Struka VI., S-Ž, Indeksi, Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb. V zadnji najdemo na str. 616 popis oz. podatke o kritikah, ocenah o 180 koncertih J. Zöhrerja, vse v nemškem časopisju in jeziku (izšlo v Ljubljani). Iz njih je razbrati, da je J. Zöhrer v Ljubljani nastopil največkrat kot dirigent (včasih pa še kot pianist, član komornih ansamblov ...), skupaj torej pomeni to najmanj 7-krat na leto oz. sezono (omenjeni popis v obeh bibliografijah izdan za čas od začetkov pa vse do leta 1945, torej zajema ves »ljubljski« čas J. Zöhrerja; op. avt!).

³ Kuret, 2015. *Wien und Slowenien – gegenseitige Bereicherungen/Dunaj in Slovenija – medsebojna obogatitev* (*Glasbenopedagoški zbornik*. Ljubljana: AG, str. 254–267).

⁴ Kuret, 2015. *Deutsches Kulturschaffen in Krain vor dem Ersten Weltkrieg/Nemška kultura na Kranjskem pred prvo vojno* (*Glasbenopedagoški zbornik*. Ljubljana: AG, str. 236–244).

⁵ Vanjo je mdr. avtor (E. Bock) vnesel nemalo svojih pogledov, ki vsebujejo njegovo nestrpnost do Slovencev in negativen odnos do delovanja /vzporedne/ *GM*.

⁶ Velik ljubitelj glasbe in dober pevec (tenor); od 1881 direktor *FD* in od 1878 njen častni član. Urejal je izdaje *FD* in skrbel za gradnjo filharmonične zgradbe.

⁷ Navdušeni prijatelj glasbe je bil vrsto let član direktcije *FD* in njen arhivar.

⁸ Kuret, 2015. *Grosses Jubiläum der Philharmonischen Gesellschaft in Laibach* (Laibach) im Jahre 1902/Veliki jubilej ljubljanske Filharmonične družbe leta 1902 (*Glasbenopedagoški zbornik*. Ljubljana: AG, str. 109–117).

Dirigent, pedagog in skladatelj Josef Zöhrer (Dunaj, 5. 2. 1841 – Ljubljana, 20. 11. 1916) je 1860 končal konservatorij na Dunaju. Nato je bil nekaj let gledališki kapelnik v Trstu, v letih 1865–1883 učitelj in vodja zborov v glasbeni šoli *Philharmonische Gesellschaft in Laibach/Filharmonične družbe* v Ljubljani, v letih 1883–1912 pa njen glasbeni ravnatelj; vmes je (1895) postal zelo zgodaj tudi njen častni član. Vodil je simfonične koncerte, prvič je v Ljubljani izvedel več del J. Brahmsa, A. Brucknerja, P. I. Čajkovskega, A. Dvoržaka, mdr. 1902 tudi *Deveto simfonijo* L. v. Beethovna v celoti. V Ljubljani je bilo izvedenih več njegovih komornih in simfoničnih del (mdr. npr. simfonična pesnitev *Es muss sein*, 1911; *Sekstet* za godala v d-molu, op. 39, 1915). Večina njegovih del je izgubljenih. Umrli je v Ljubljani, kjer je tudi pokopan.⁹

Prav neverjetno je, da so ljubljanski Nemci, ta – danes že pozabljen narodnostna skupina – vtisnili Slovencev močan pečat in tako znatno vplivali na razvoj večinskega ljudstva na Kranjskem. Tako je zgodovina kranjskih Nemcev nekakšno zrcalo Slovencev. Nemške kritike slovenske družbe in politike so bile velikokrat zlonamerne in tendenciozne, nemalokrat pa tudi upravičena kritika napak in zlaganosti slovenskih političnih voditeljev takratne dobe. Res pa je tudi to, da je bil boj med obema skupnostma, ki je potekal na vseh področjih družbenega življenja: političnem, finančno-gospodarskem, kulturnem in drugih, večkrat boj za življenje in smrt. Res je, da je bilo v nekem obdobju preživetje Slovencev pred resno preizkušnjo. Vendar je tudi res, kar pravi F. Nietzsche: *Kar ne ubije, krepi*. Slovenci so se v svojem ogorčenem boju z nemštvom ves čas učili od svojih nasprotnikov in jih večkrat tudi posnemali. Učna doba je bila sicer trda, slovenske napake pa so bile kaznovane s težkimi udarci. Vendar je bila ta doba zaradi preobrata vladne politike razmeroma kratka, hkrati pa dovolj dolga, da so Slovenci – poučeni z grenkimi izkušnjami – znali izkoristiti svojo novo vlogo vladnega zaveznika in ustaviti pohod germanizacije. Ljubljanski Nemci so bili torej glava in srce kranjskega nemštva (Matić, 2002: 7–9). Zunanji »spomeniki« nemške skupnosti v Ljubljani, nemške kulturne ustanove, slovenizirane po razpadu habsburške monarhije (1918 →) pa so: *Kazina* (na današnjem Kongresnem trgu 1), *Tonhalle/Filharmonična družba* (današnja SF, Kongresni trg 10) in *Deželno gledališče* (današnja *Drama SNG Ljubljana*, Erjavčeva c. 1).

⁹ Prim. (elektronsko) korespondenco z Javnim zavodom Žale v Ljubljani (zadnje elektronsko pismo z dne 10. 8. 2016 /hrani avtor/, kjer potrjujejo, da je J. Zöhrer pokopan na /starih ljubljanskih/ Žalah, št. Zid A/D3/27, brez napisa na nagrobniku, grob Žolgarjevih). Vse to je potrjeno tudi v publikaciji *Ljubljanske Žale/Vodnik po pokopališču* avtorice Milene Piškur (prav tam, Družina, 2004, str. 162). Očitno je bil J. Zöhrer tudi brez potomcev (pisna izjava avtorice M. Piškur; v elektronskem pismu z dne 12. 8. 2016 /hrani avtor/, kjer omenjena citira osmrtnici v *Laibacher Zeitung*, Ljubljana, 1916, št. 267 z dne 21. 11. 2016, str. 1923) in je eno od njih objavila žena Adele Z. (brez potomcev), drugo pa *Direkcija Filharmonične družbe*.

In medias res: J. Zöhrer v slovenskem jeziku in tisku: 1862–1916

Časopisni viri in periodika

Samo digitaliziranih virov (na spletu NUK, dLib, Ljubljana) je 47 strani (tipkopisa).¹⁰ Večina od njih navaja nemške vire, zlasti časnike tistega časa (1841–1916).¹¹ Med temi se največkrat pojavijo prispevki o J. Zöhrerju v *Laibacher Tageblatt*,¹² *Laibacher Zeitung*,¹³ *Leibacher Wochenblatt*,¹⁴ *Marburger Zeitung*,¹⁵ *Mariborer Zeitung*,¹⁶ *Amtsblatt zur Laibacher Zeitung*¹⁷ idr. Slovenske bi lahko prešteli na prste ene roke!

Zlasti ni najti v nekaterih osrednjih takratnih slovenskih časnikih, revijah in drugi (tudi strokovni) periodiki, ki je izhajala v Ljubljani v slovenskem jeziku, kaj dosti besed tako o *Filharmonični družbi*, kaj šele o J. Zöhrerju. Od časopisov sta v tistem času izhajala: *Slovenski narod* (1868–1943) in *Slovenec* (1873–1945). O *FD* in Zöhrerju ni čisto nič v njih, tudi takrat ne, ko je npr. nastopil službo v Ljubljani, ko je *FD* obhajala svojo 200-letnico (1902), in ne ob njegovi upokojitvi (1912), kaj šele ob smrti (1916). Potem pa je tu še periodika, od katere pa v *Domu in svetu* (1888–1944), *Domoljubu* (1888–1944), *Glasbeni zori* (1899–1900), in *Slovanu* (1884–1887 in 1902–1917) ne najdemo nič o njih. Zato pa so nekateri od njih vsaj s kakšnim člankom, napovedjo ali/in poročilom demantirali tale skrajno negativni odnos do obeh: do *FD* in Zöhrerja.

PERIODIKA:

Cerkveni glasbenik (izhajal 1878–1945; ponovno od 1976→) Tako je npr. slovesnosti *FD* ob njeni 200-letnici v Ljubljani (1902) napovedal le *CG*,¹⁸ pa še ta dirigenta (J. Zöhrerja) niti ni omenil.¹⁹ Tudi poročil(-a) o tem ne najdemo v *CG* niti do konca celega letnika.²⁰

¹⁰ Glej izpis z dne 3. 7. 2016.

¹¹ Tukaj smo za mejnika vzeli letnici po rojstvu in po smrti, četudi se je zlasti še letnica smrti (1916) raztegnila, saj še dandanašnja marsikatera monografija, razprava ... s temo (slovenskega) glasbenega šolstva, *Filharmonične družbe* idr. neposrednih predhodnic današnje *Slovenske filharmonije*, ne more mimo imena J. Zöhrer (op. F. K.).

¹² (Laibach) Ljubljana, 1868–1880 (v https://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_nem%C5%A1kih_%C4%8Dasopisov_na_Slovenskem; pridobljeno 3. 7. 2016).

¹³ (Laibach) Ljubljana, 1778–1918 (prav tam).

¹⁴ (Laibach) Ljubljana, 1880–1849 (prav tam).

¹⁵ Maribor, 1866–1928 (prav tam).

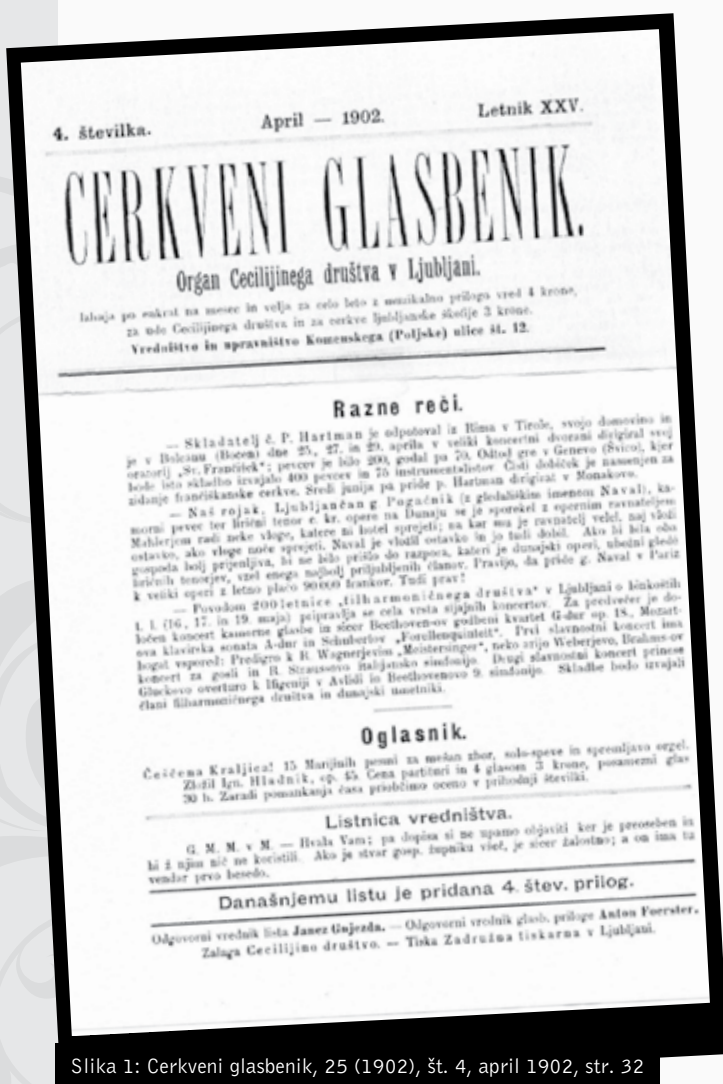
¹⁶ Maribor, 1929–1945 (prav tam).

¹⁷ (Laibach) Ljubljana, 1828–1913 (prav tam).

¹⁸ L. 25/1902, št. 4, str. 32 (v rubriki *Razne reči*).

¹⁹ »Povodom 200-letnice 'filharmoničnega društva' v Ljubljani o binškojih t. l. (16., 17. in 19. maja) pripravlja se cela vrsta sijajnih koncertov. Že predvečer je določen koncert komorne glasbe in sicer Beethovnov godbe kvartet G-dur op. 18, Mozartova klavirska sonata A-dur in Schubertov 'Forellenquintet'. Prvi slavnostni koncert ima bogat spored: Predigro k Wagnerjevimi 'Meistersinger', neko arijo Weberjevo, Brahmsov koncert za gosli in R. Straussovo italijansko simfonijo. Drugi slavnostni koncert prinese Gluckovo uverturo k Ifigeniji v Avliidi in Beethovnov 9. simfonijo (podčrtal avtor). Skladbe bodo izvajali člani filharmoničnega društva in dunajski umetniki« (prav tam).

²⁰ Prim. *CG*, 25/1902, št. 5–12.

Slika 1: Cerkveni glasbenik, 25 (1902), št. 4, april 1902, str. 32

»V Ljubljani je meseca novembra po daljšem hiranju preminul g. Josip Zöhrer, bivši dolgoletni in zaslužni ravnatelj filharmoničnega društva v Ljubljani. Pokojni se je tekom bolezni zelo skrbno pripravljal na odhod v večnost. Zato upamo, da se naslaja sedaj pri Bogu ob nebeških harmonijah.«²¹

»[P]oleg tega sta mu bila pevška učitelja tudi Kamilo Mašek in Zöhrer [...].«²²

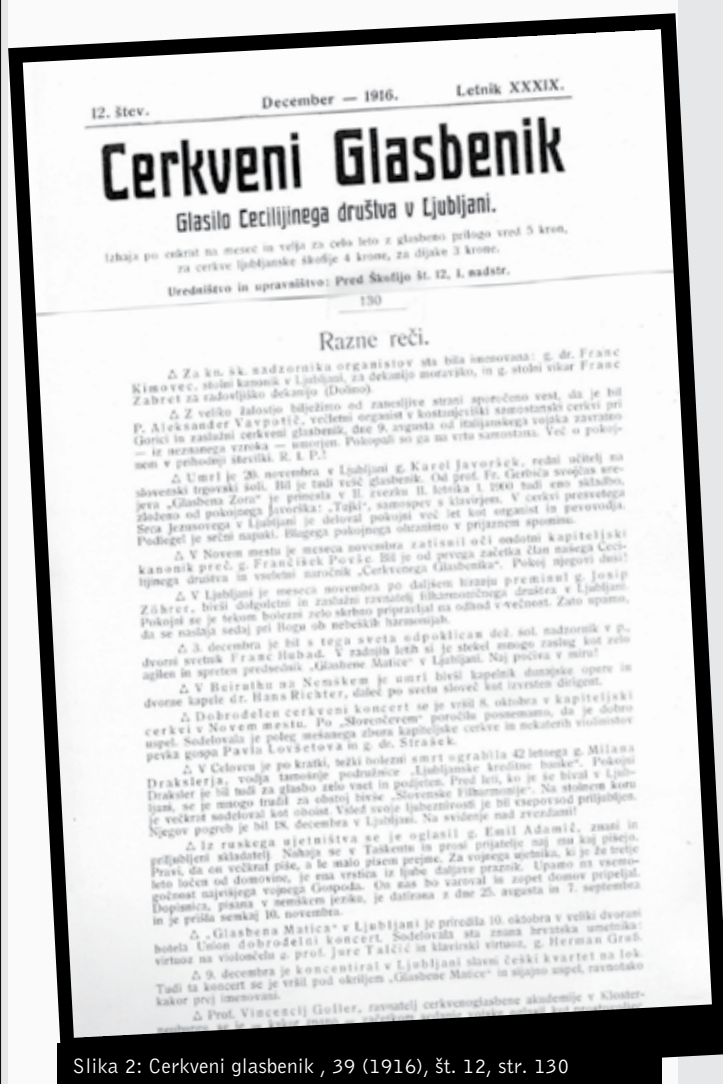
Dialogi (izhajajo od leta 1965 →; Maribor)

Franc Križnar, *Ob 850-letnici prve omembe Ljubljane v pisnih virih* (Maribor, Dialogi, 31, 1995, št. 1–2, str. 61–66), str. 63:

»Ob Keesbacherju se je hitro uveljavil Josef Zöhrer z Dunaja. Na prireditvah Filharmonične družbe v Ljubljani je sodeloval že 14. novembra 1862, ko je z orkestrom igral prvi stavek Mozartovega klavirskega koncerta v d-molu. Nastopal je tudi kot violončelist. Leta 1865 je bil imenovan za učitelja klavirja na

²¹ Prim. prav tam, 39/1916, št. 12, str. 130 (v rubriki *Razne reči*; brez navedbe avtorja, podpisa; verjetno odg. urednik lista in glasbene priloge Stanko Premrl).

²² Prim. prav tam, 66/1943, št. 11–12, str. 73 (dr. Anton Dolinar, *Pregled slovenske cerkvene glasbe*, XIX., p. Angelik Hribar, str. 73–77).

Slika 2: Cerkveni glasbenik, 39 (1916), št. 12, str. 130

glasbeni šoli Filharmonične družbe. Poučeval pa je še violončelo, petje in harmonijo, prevzel je vodstvo zbora in leta 1868 prvič vodil tri simfonične koncerte, ker je Nedvčd zbolel. Ko pa je Nedvčd leta 1883 odstopil, je postal Zöhrer njegov naslednik in glasbeni ravnatelj družbe. Kot dirigent večine koncertov je v Ljubljani prvič izvedel veliko sodobnih del, med njimi so bile simfonije Brahmsa, Brucknerja, Dvoržaka in Čajkovskega. Kot dolgoletni učitelj in glasbeni ravnatelj je imel eno izmed osrednjih vlog v ljubljanskem glasbenem življenju. Posebno je cenil klasike in Johannes Brahmsa, po katerem se je v svojem skladateljskem delu tudi zgledoval. Leta 1885 je dal pobudo, naj Filharmonična družba sprejme Brahmsa za častnega člana. Delo Filharmonične družbe je Zöhrer vodil vse do leta 1912, ko se je upokojil. Ob tem pa je ves čas nastopal tudi kot pianist pri komornih koncertih in kot klavirski spremljevalec. Desetletja njegovega dela pri Filharmonični družbi in zanj so bila nadvse uspešna [...].«²³

Grlica (izhajala 1953–1988)

24 (1982), št. 3–5, Cvetko Budkovič, *175 let glasbenega šol-*

²³ Križnar, str. 63.

stva na Slovenskem in 100 let šole Glasbene matice (Prvi del). Ljubljana: Društvo glasbenih pedagogov Slovenije, str. 26–29: »Nedvêd je prenehal poučevati leta 1860, nakar se je po nekaj letih (1864) ponudil Jozeph Zôhrer, kasnejši dolgoletni klavirski pedagog, inšpektor šole, pianist solist, dirigent, glasbeni direktor Filharmonične družbe, ki je zamenjal Nedvêda. 48 let je bil eden izmed najbolj priljubljenih učiteljev na šoli [...]«. ²⁴ **Kronika** (izhaja od 1953 →)

45 (1997), Primož Kuret, *Ustanovitev prve slovenske filharmonije leta 1908*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, str. 139–142.

»Čas glasbenemu življenju v Ljubljani ni bil posebno naklonjen. Stari Zôhrer je odšel v pokoj, njegov naslednik Rudolf von Weiss-Ostborn naj bi prišel šele v začetku leta 1913 in tudi Theodor Christoph je bil prestavljen k 39. pehotnemu polku na Dunaj. Iz ljubljanskega glasbenega življenja so se umaknile kar tri pomembne glasbene osebnosti in kriza je bila očitno na pomolu, zlasti ker so tudi finančne težave postajale vse težje [...]«. ²⁵

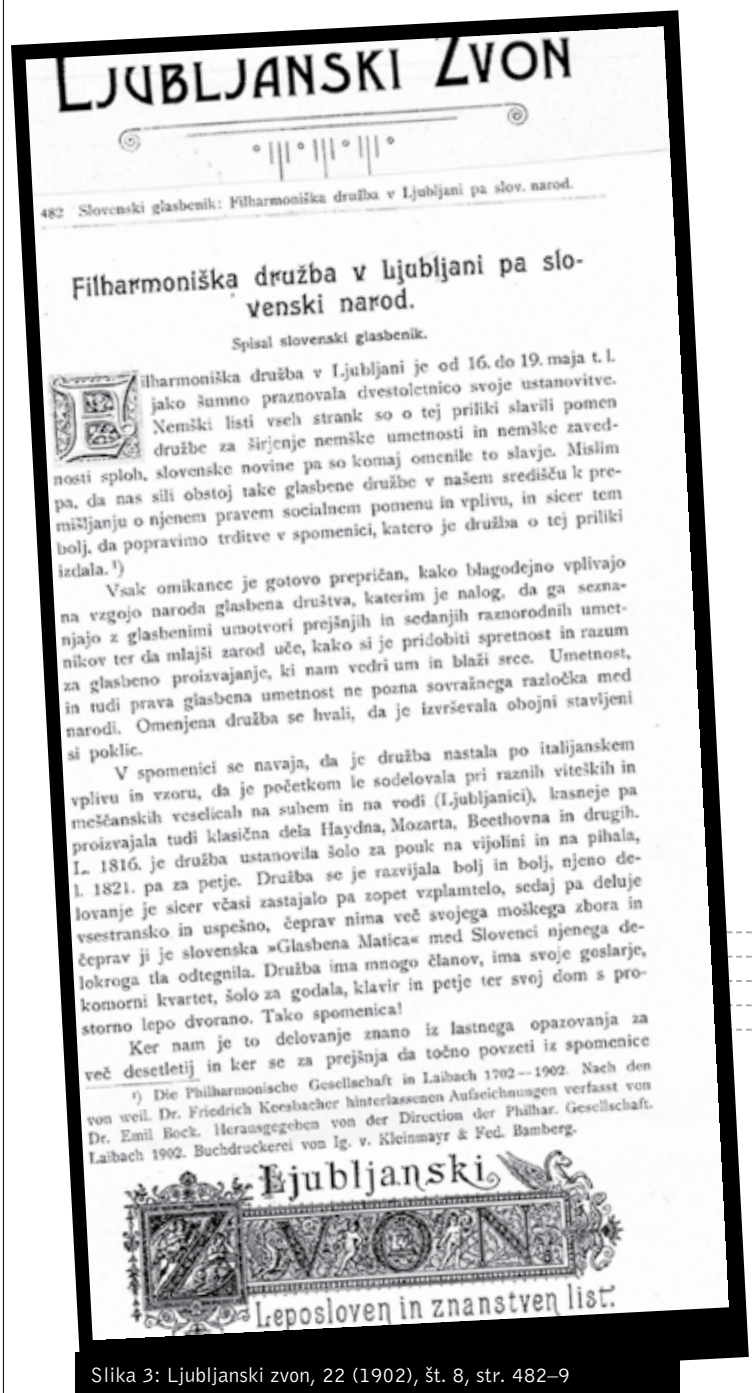
Ljubljanski zvon (izhajal 1881–1941)

Edino v tem osrednjem slovenskem literarnem mesečniku, ki so ga ustanovili Josip Jurčič, Janko Kersnik, Fran Levec in Ivan Tavčar kot nadaljevanje Stritarjevega dunajskega Zvona, lahko preberemo obsežno razpravo o *Filharmonični družbi v Ljubljani pa slovenski narod*, ki jo je na 7 straneh in pol napisal, objavil in podpisal kot »slovenski glasbenik« neznani avtor; morda kar eden izmed urednikov (?), na str. 482–489: LZ, 22 (1902), št. 8:

»Filharmonična družba v Ljubljani je od 16. do 19. maja t.l. jako šumno praznovala dvestoletnico svoje ustanovitve. Nemški listi vseh strank so o tej priliki slavili pomen družbe za širjenje nemške umetnosti in nemške zavednosti sploh, slovenske novine pa so komaj omenile to slavje. Mislim pa, da nas sili obstoj take glasbene družbe v našem središču k premišljanju o njenem pravem socialnem pomenu in vplivu, in sicer tem bolj, da popravimo trditve v spomenici, katero je družba o tej priliki izdala (Die Philharmonische Gesellschaft in Laibach 1702–1902. Nach dem von weil Dr. Friderich Keesbacher hinterlassenen Aufzeichnungen verfasst von Dr. Emil Bock. Herausgegeben von der Direction der Philhar. Gesellschaft. Laibach 1902. Buchdruckerei von Ig. V. Kleinmayr & Fed. Bamberg). Resnica je samo to, da je Filharmonična družba uspevala dobro in vplivala blagodejno le, kadar je vršila svojo nalogo brez tendenc, ki so naperjene proti interesom našega naroda. Nemški zavod ima torej vsega v obilici; pripraven dom brez dolga, vsa možna učila za glasbeni pouk in za koncertne nastope ter

²⁴ Budkovič, 1982, str. 28.

²⁵ Kuret, 1997/2, str. 142.

Slika 3: Ljubljanski zvon, 22 (1902), št. 8, str. 482–9

zadovoljne učitelje, ki nimajo samo lepih plač, temuč tudi gotovost, da dobe po končanem službovanju pošteno pokojnino – samo lastnih moči, nemških pevcev in neprisiljenih učencev nima!« ²⁶

Muzikološki zbornik (izhaja od 1965→)

MZ, 19 (1983), Kuret Primož, *Jubilejna koncertna sezona 1901–1902 ljubljanske FD*. Ljubljana: Oddelek za muzikologijo FF UL, str. 41–50.

»Delo Filharmonične družbe je redno in sproti spremljal ljubljanski nemški dnevnik 'Leibacher Zeitung', ki ga je urejeval

²⁶ LZ, 22, 1902, št. 8, str. 482, 483, 487.

Anton Funtek. Ljubljanski slovenski časopisi filharmoničnih koncertov niso spremljali,²⁷ pač pa so družbo občasno napadali. Razlog je bil seveda v njeni nemški usmerjenosti.«²⁸

»Praznovanje je doseglo svoj vrh nato tretji dan (19. maja /1902/) s slavnostno izvedbo Beethovnovne 9. simfonije, ki so jo tokrat izvedli v Ljubljani prvič v celoti. Spored je uvodoma dopolnila uvertura h Gluckovi operi 'Ifigenija na Avliidi' v Wagnerjevi priredbi. Tudi ta koncert je dirigiral Josef Zöhrer. Slovensko časopisje je reagiralo na to veliko slavje s člankom v Ljubljanskem zvonu, ki ga je podpisal 'slovenski glasbenik' in z naslovom 'Filharmonična družba v Ljubljani pa slovenski narod'. Člankar premišljuje o njenem pravem socialnem pomenu in vplivu. Potem ko govori o njeni zgodovini, ji očita, da je postala v resnici privesek nemškega Turnvereina, ki da ji za njene produkcije posoja svojo 'Sängerriege', ter nadaljuje, da 'izdaja znatne vsote, a pri javnih nastopih ne more pokazati iz sebe nobenega pomenljivega uspeha'.«²⁹

»Iz članka je razvidna skrb za nadaljnji napredek slovenske glasbe pa tudi težave, ki jih ima le-ta v lastnih vrstah. V Filharmonični družbi – očitki niso vsi in povsem upravičeni – vidi pač nevarnost za razvoj slovenske glasbene kulture. Očitno je bila v tem času Filharmonična družba bolj in trdneje organizirana, medtem ko so se na slovenski strani sile preveč cepile. Končno je tudi čutiti nestrpnost pisca, razumljivo pač zaradi ogoženosti mlade slovenske kulture, ki je zlasti na glasbenem področju komaj dobro shodila. Medtem pa je v Filharmonični družbi po tradiciji tekla dobro utečena sezona s koncerti, pa čeprav so sodelovali tudi instrumentalisti vojaškega orkestra. Toda tudi Glasbena matica je za svoje večje prireditve najemala iste instrumentaliste.

Umetniški rezultati dela na eni in na drugi strani so rojevali lepe sadove, o čemer priča bolj pisanje nemškega ljubljanskega dnevnika kakor slovenskih časopisov, ki so v glavnem zamolčali vse, kar je bilo v zvezi s Filharmonično družbo, njenimi koncerti in prireditvami v Ljubljani. Tega pa ni bilo malo, niti ne nepomembno. V Ljubljano so namreč vsako leto prihajali znani in priznani umetniki, orkestri in ansambli in ustvarjali tisto koncertno in glasbeno tradicijo, ki je dajala Ljubljani kljub njeni majhnosti ugledno mesto v glasbenem življenju tedanje avstrijske province. Konkurenca med Glasbeno matico in Filharmonično družbo se v tedanjem tisku skorajda ne kaže. Vsaka je delala po svoje, organizirala lastne koncertne prireditve, imela verjetno tudi svoje občinstvo. Res pa je, da je 'Laibacher Zeitung' sproti in redno poročala tudi z veliko naklonjenostjo o glasbenih prireditvah Glasbene matice, o novih slovenskih delih, razvoju slovenske glasbe in uspehih sloven-

²⁷ Niti revija *Novi akordi* o glasbenem delu Filharmonične družbe ni poročala.

²⁸ Kuret, MZ, 1983, str. 42–43 in op. 5.

²⁹ Prav tam, str. 47 in op. 24 (Ljubljanski zvon, 22, 1902, str. 482–489).

skih umetnikov. V tem pogledu je bil časopis pod Funtkovim uredništvom bolj odprt, objektivnejši in zanimivejši od sočasnih slovenskih dnevnikov.

Delo obeh osrednjih ljubljanskih glasbenih zavodov, Filharmonične družbe in Glasbene matice, je v Ljubljani ob njenem konkurenčnem boju, ustvarjalo zanimivo in pisano glasbeno podobo, ki je odsevala v številnosti glasbenih prireditev, njihovi vsestranosti in raznovrstnosti. To pa je uvrščalo tudi Ljubljano med glasbeno živahna glavna mesta tedanje monarhije.«³⁰

Novi akordi (izhajali 1901–1914)

Nekaj malega, obrobnega se vendarle najde tudi o FD kljub skorajšnji ignoranci NA FD in njenih akcij, uspehov in ne-uspehov in v dveh primerih v rubriki »Umetnikov življenje in stremljenje«:

»Josef Zöhrer, ki je bil delaven skoraj 50 let kot učitelj in dirigent Nemške Filharmonske Družbe v Ljubljani, je prosil za vpokojenje. Z njegovim odstopom trpi Filharmonska Družba veliko izgubo.«³¹

»J. Zöhrerju, glasbenemu ravnatelju Filharmonske Družbe v Ljubljani, je podelil cesar viteški križec Franc-Jožetovega reda; koncertni mojster iste družbe H. Gerstner je bil odlikovan z zlatim zaslužnim križcem s krono.«³²

Slovenska glasbena revija (izhajala 1951–1960)

SGR, 4 (1957), Ludvik Zepič, *Iz ljubljanske glasbene preteklosti* / »Silvestrov dogodek« (Ljubljana: Društvo slovenskih skladateljev, dec. 1957, str. 49).

»Zöhrer povzame besedo: najprej prizna, da je pri pevskih vajah mogoče včasih res nekoliko razdražen, da pa je energičen nastop vedno potreben, posebno pri takem materialu, kakršnega ima v svojem pevskem zboru; odločno pa zavrača vsak očitek zaradi svojega zadržanja zunaj Filharmonične družbe in si ne bo nikoli pustil vsiljevati po turnerjih³³ kakšnih dolžnosti, da bi moral hoditi z njimi na krokarije, tem manj, ker se opaža zadnji čas med njimi neka »velenemska« struja, pri kateri pa on ne bo sodeloval, ker je glasbeni vodja Filharmonične družbe, ki ji je tuje vsako nacionalno stremljenje in ki

³⁰ Kuret, prav tam, str. 48–49.

³¹ Prim. NA, 11/1912, št. 1–2, str. 14 (brez navedbe avtorja, podpisa; verjetno urednik Gojmir Krek).

³² Prim. prav tam, št. 5–6, str. 54 (tudi brez navedbe avtorja, podpisa; verjetno urednik Gojmir Krek).

³³ Od nemškega *Turnverein*, ki je gojil telovadbo in je imel sedež v ljubljanski Kazini. Konec 19. stoletja je *Kazina* postala središče družabnega življenja nemškega dela Ljubljančanov, v stavbi pa je bil tudi častniški klub. *Kazina* je bila zato pogosta tarča demonstrantov: protinemška manifestacija 3. junija 1886, februarja 1898 med slovenskimi in nemškimi študenti, 19. maja 1903 je slovenska politika organizirala protestni shod proti madžarskemu pritisku na Hrvate in 7. junija 1903, ko je nemško telovadno društvo *Turnverein* izobesilo nemško zastavo. Nemška trdnjava je bila *Kazina* vse do leta 1918 (Wikipedia).

Slika 4: Novi akordi, 11 (1912), št. 1–2, str. 14

prejema gmotno pomoč od države do dežele in od občine. Ta Zöhrerjeva izjava je prišla na zapisnik.

Po nadaljnem burnem razpravljanju o tem predmetu je večina odbornikov končno prišla do zaključka, da bi kazalo poleg Zöhrerja namestiti še drugega pevovodjo za lažji pevski repertoar. Dr. Keesbacher pa, ki je ves čas zagovarjal Zöhrerjevo stališče, je bil tudi proti temu sklepu in zapisnika ni hotel podpisati; kmalu nato je tudi javil odboru, da odlaga mesto predsednika Filharmonične družbe.

Ta odločen korak dr. Keesbacherja je sicer prisilil odbor, da je preklical sklep prejšnje seje, nakar se je dr. Keesbacher dal pregovoriti, da je zopet prevzel mesto predsednika, toda vpliv nemškega elementa ni popustil, vztrajno je deloval naprej, tako da je Filharmonična družba polagoma le zaplavala popolnoma v nemške vode. To pa je dalo ljubljanskim Slovencem pobudo, da so začeli zupuščati nemško družbo, se oklepali svojih organizacij in razvijati izrazitejšo slovensko glasbenokulturno dejavnost, ki je kmalu dosegla svoj veliki vzpon v raznih društvih in ustanovah (Glasbena matica itd.) brez nemškega sodelovanja.³⁴

³⁴ Zepič, str. 49 (dogodek se je zgodil v Ljubljani, »na Silvestrovo« 1885; prav tam).

Slika 5: Novi akordi, 11 (1912), št. 5–6, str. 54

Knjige – monografije:

Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem I. Od začetka 19. stol. do nastanka konservatorija*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1992, str.: 64, 66–68, 71, 73–75, 77–79, 83, 84, 86, 88, 92–94, 96, 98–101, 103, 104, 106–117, 121, 125, 222, 273, 350, 351–356, 362.

»Že leta 1864 se je ponudil za neplačano mesto (violon)čelista Josef Zöhrer (1841–1916), sin učitelja na Dunaju. Na realki ga je poučeval Schubertov starejši brat Ferdinand in ga navdušil, da se je odločil za poklic glasbenika. Končal je dunajski konservatorij; klavir ga je učil Eduard Pirkhert, kasneje Julius Epstein, violončelo Carl Schlesinger, kompozicijo znameniti pedagog Simon Sechter, Brucknerjev učitelj. Službo je dobil kot gledališki kapelnik v Trstu, od tod je prišel, ko je tržaško gledališče propadlo, v Ljubljano. Tu je bil v Stanovskem gledališču (violon)čelist, občasno je nadomeščal kapelnika Fritza Müllerja. 14. novembra 1862 je prvič nastopil s 1. stavkom iz Mozartovega Koncerta za klavir v d-molu (Allegro; KV 466) in nato 31. januarja 1865. V šolskem letu 1863/64 je v šoli Filharmonične družbe poučeval brezplačno violončelo, nato

od 3. 10. 1863, ko je bil nastavljen za klavir, violončelo, petje, pevski zbor in harmonijo. V komornih sestavih je nastopal kot solist. V sezoni 1868/69 je za dirigentskim pultom nadomeščal Nedvěda, 16. 8. 1883 je postal glasbeni direktor in šolski nadzornik. V Filharmonični družbi je deloval od 3. 10. 1865 do 1. 1. 1914, polnih 49 let. ... Zöhrer ni bil svojim učencem le suhoparen posredovalec glasbenega znanja, ampak jim je z nazornim podajanjem učne snovi in lepim, humanim odnosom vzbujal zanimanje in ljubezen do predmeta.«³⁵

Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II. Od nastanka konservatorija do Akademije za glasbo 1919–1946*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1995, str.: 186.

»Največ slovenskih glasbenikov sta pritegnila Praga in Dunaj, za njima pa Pariz, Rim, Milano, Frankfurt. V letih od 1886–1945 je študiralo na konservatorijih v imenovanih mestih nad 60 absolventov ljubljanskega konservatorija in redki študenti tega konservatorija brez diplome tega zavoda: Tu so omenjeni [...] Nemci Julij Ohm Januschowsky, Hans Gerstner, Josef Zöhrer in drugi, ki so polagali temelje bodočemu razvoju šolskega sistema in izobraževanja mladega nemškega in slovenskega glasbenega naraščaja v Ljubljani.«³⁶

Dragotin Cvetko, *Zgodovina glasbene umetnosti na Slovenskem. Tretja knjiga*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1960, str.: 205, 224, 264.

»Javna glasbena šola za to ni bila dovolj kvalitetna, glasbena šola Filharmonične družbe ni služila v slovenske namene, orglarska šola, ki se je ustanovila nekaj let za Glasbeno matico, je tudi imela specifičen namen. Tako ni bilo nobene institucije, ki bi pripravljala slovenski reproduktivni glasbeni naraščaj.

To stanje je privedlo Glasbeno matico k sklepu, da bo osnovala lastno glasbeno šolo, s katero naj bi se vsaj zmanjšale, če že ne odstranile dotedanje pomanjkljivosti. Za organizacijo take ustanove je imela mnogo zgledov, med njimi glasbeno šolo Filharmonične družbe (*Gesang und Musikschule*, *Musikschule* ali tudi *Gesellschaftschule der Philharmonischen Gesellschaft*). Ta se je po letu 1862 razmeroma ustalila in uspešno razvijala in se je z vključitvijo javne glasbene šole še razširila. Poleg klavirja in petja so v njenih razredih poučevali še pihala in godala, leta 1887 pa so uvedli pouk vseh orkestralnih instrumentov in tudi teoretičnih predmetov, očitno že pod vplivom šole Glasbene matice, da bi zožili njen pomen in zmanjšali njene rezultate. V Filharmonični družbi so učili razmeroma dobri glasbeniki, med njimi Josef Zöhrer (1841–1916), Gustav Moravec, Karl (Carl) Zappe, Johann Gerstner, Josef Twrdy

³⁵ Budkovič, I., 1992, str. 66.

³⁶ Budkovič, II., 1995, str. 186.

(Tvrđý), Josef Stelnař, Jurij Staral (Stiaral), Johann Jettel in drugi. Češka emigracija je bila torej delavna tudi v nemških institucijah na Slovenskem.

Glasbena matica je morala ubrati za svojo glasbeno šolo podobno pot kot Filharmonična družba za svoje muzikalne oddelke, če je hotela z njo tekmovati in iz nje privabiti gojence slovenskega rodu. Osnovno je bilo vprašanje kvalitete, ki pa jo je bilo mogoče doseči le z izpolnitvijo tehničnih elementov.«³⁷

Ivana Klemenčič, *Slovenska filharmonija in njene predhodnice*. Ljubljana: Slovenska filharmonija, 1988, str.: 45, 46.

»Nedvědov naslednik Josef Zöhrer je bil kot dolgoletni dirigent naklonjen sodobni simfonični ustvarjalnosti, zlasti veliko pa je izvajal Brahmsa, ki ga je predlagal za častnega člana. Nastopali so nadalje mnogi znani solisti [...].«³⁸

Darja Koter, *Slovenska glasba 1848–1918*. Ljubljana: Študentska založba, 2012, str.: 138, 145, 147, 148, 151, 263, 338.

»Pri načrtovanju programov se je od leta 1883 do 1912 kot glasbeni ravnatelj posebno odlikoval Josef Zöhrer (1848–1916), ki je bil tudi odličen pianist, komorni glasbenik in skladatelj. V njegovem času so v skladu s statutarnimi pravili v lastni produkciji letno izvedli pet simfoničnih orkestrrov (nepravilno; verjetno je to koncertov? Op. avt.) in štiri komorne. Poleg simfonij so izvajali še simfonične pesnitve, uverture in solistične koncerte. Prevladovala so dela zgodnejše in pozne romantike, vendar so organizirali tudi aktualnejše koncerte z deli Wolfa, Brahmsa, Brucknerja idr. Med velikimi gostujočimi imeni najdemo celo R. Straussa, ki je v Ljubljani z ansambлом Berliner Tonkünstler Orchester gostoval leta 1903. Ljubljanski koncerti pomembnih orkestrrov, solistov in komornih glasbenikov so bili običajno del daljše turneje glasbenikov od Dunaja, Gradca, Ljubljane, Trsta in Benetk, kar potrjuje, da je bila Ljubljana na začetku 20. stoletja že na zemljevidu glasbenih mest, hkrati pa tudi njeno velikopoteznost. Filharmonična družba je imela dolgo tradicijo tudi v komornih koncertih, ki se je začela že v sedemdesetih letih 19. stoletja in se uspešno nadaljevala do ukinitve družbe leta 1919.«³⁹ »Leto 1916 je bilo zaznamovano s smrtjo cesarja Franca Jožefa I., poslovil se je tudi dolgoletni ravnatelj Filharmonične družbe Josef Zöhrer, ki se je v zgodovino glasbe na Slovenskem zapisal kot uspešen umetniški in pedagoški vodja ter vsestransko spoštovana osebnost.«⁴⁰

Primož Kuret, *Glasbena Ljubljana v letih 1899–1919*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1985, str.: 12, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 33, 34, 35, 40, 41, 42, 43, 44,

³⁷ Cvetko, str. 224.

³⁸ Klemenčič, str. 46.

³⁹ Koter, str. 263–264.

⁴⁰ Prav tam, str. 338.

46, 49, 51, 52, 55, 56, 58, 61, 64, 65, 66, 67, 69, 72, 74, 77, 78, 85, 87, 96, 97, 98, 100, 103, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 115, 118, 119, 122, 128, 129, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 142, 144, 145, 154, 161, 164, 166, 170, 171, 178, 180, 185.

»Na slavnosti 7. oktobra 1905 je nato Hauffen⁴¹ v slavnostnem govoru opisal Zöhrerjeve zasluge, 'odkar je prišel v začetku oktobra 1865 v Ljubljano iz Trsta, kjer je bil eno sezono gledališki kapelnik. Uspešno je nastopil v Ljubljani kot pianist že januarja istega leta. Leta 1869 in 1872 je dobil priložnost, da se je izkazal kot dirigent, vendar je šele leta 1883 postal glasbeni direktor družbe.' Hauffen je zlasti podčrtal novo, reformatorsko dejavnost slavljence kot dirigenta. 'Zato je leta 1895 tudi častni član družbe. Uspešno in rad je izvajal predvsem Beethovna, Bacha, Brucknerja in Brahmsa. Za svoje delo je dobil mnogo priznanj tudi drugod.'⁴²

Primož Kuret, *Ljubljanska Filharmonična družba 1794–1919. Kronika ljubljanskega glasbenega življenja v stoletju meščanov in revolucij*. Ljubljana: Nova revija, 2006, str.: 149, 151, 153, 158, 159, 161, 165, 166, 168–170, 173, 174, 181, 184, 187, **187**, 190, 193, **193**, 197, 207, 208, 210, 221, 222, **224**, 224–226, 231, 235, 236, 237–240, **239**, 243, 245, 247, 249, 254–257, 271, 272, 273, 278, **278**, 284–288, 290, 292, 294, **294**, 295, 300–302, 304, 305, 306, 308–312, 314, 317, 319, **319**, 323, 324, 325, **325**, 329, 330, 332, 333, **335**, 335–338, 343–345, **344**, 350, 358, 363, 365, 369, 371, 373, 375, 376, 377, 379, **379**, 381, **381**, 394, 396, 385, 389, 390, **390**, 393, **393**, 394, **394**, 399, 418, 424, 426, 428, 429, 431, **431**, 448.

»Kritik je posebej izpostavil prizadevanja dirigenta in pianista Josefa Zöhrerja kot 'prizadavnega dirigenta in priznано izvrstnega klavirskega spremljevalca, ki se je ponovno izkazal kot umetniško zrel, virtuosno izobražen mojster na klavirju. Način, kako je igral Chopina, manifestira ne le klavirsko tehniko, ampak človeka z muzikalno vzgojo, umetniškim okusom in finim razumevanjem.' Zanimanje so zbudile Zöhrerjeve pesmi, ki jih je pel Johann Kosler. Med štirimi pesmimi je kritik izpostavil *Ich bin eine See* kot 'mogočno dramatično stopnjevanje s posebno mikavno klavirsko spremljavo, ki jim daje različna razpoloženja'. Zöhrer se je uspešno uveljavljal kot dirigent, izvrsten pianist in klavirski spremljevalec pa tudi kot skladatelj. Prav omenjeni koncert je vnesel v ljubljansko glasbeno življenje delo domačega skladatelja, kar je bilo na filharmoničnih koncertih redko.'⁴³

Primož Kuret, *Od Academiae philharmonicorum do prve Slovenske filharmonije (Ob 200-letnici Filharmonične družbe)*. Ljubljana: Slovenska filharmonija, 1997, str.: 21.

⁴¹ Germanist in narodopisec Adolf Hauffen (1863–1930), red prof.

⁴² Kuret, 1985, str. 55.

⁴³ Kuret, 2005, str. 239.

»V Ljubljani je med letoma 1898 in 1912 vodil vojaško godbo kapelnik in violist Theodor Christoph (1872–1941), izredno sposoben glasbenik, ki je svojo kariero nato nadaljeval najprej pri 39. pehotnem polku na Dunaju in pozneje pri avstrijski mornariški godbi v Pulju, s katero je aprila 1918 nastopil tudi v Ljubljani in mdr. izvedel simfonično pesnitev Richarda Straussa *Smrt in poveličanje ter Beethovnovi Eroico*. V Ljubljani je nastopal že poprej in vsako leto vodil vojaški orkester na koncertu v korist pokojninskega sklada vojaških kapelnikov. Ti koncerti so bili po programski strani zanimivi, kot kaže program takšnega koncerta leta 1901, ko so izvedli uverturo k Wagnerjevemu Večnemu mornarju, Bizetovo *suito Arležanka*, Lisztovo *Prvo rapsodijo in Rubinsteinov Klavirski koncert*. Christoph je po potrebi nadomeščal umetniškega ravnatelja Filharmonične družbe, Josefa Zöhrerja, in nastopal kot solist. Ko so leta 1907 v Ljubljani prvič izvedli Berliozovo delo *Harold v Italiji (Koncert za violo in orkester)*, je Christoph igral violski part. Prav tako je Christoph nastopil leta 1905 s popolnim vojaškim orkestrom na koncertu 'v korist Glasbene matice' in izvedel v glavnem dela slovanskih skladateljev (Dvoržak, Čajkovski, Smetana, Liszt).⁴⁴

Primož Kuret, *Od Academiae philharmonicorum do prve Slovenske filharmonije*. Ljubljana: Slovenska filharmonija, 2001, str.: 40.

»Poleg Nedvěda se je začel vsestransko uveljavljati Dunajčan Josef Zöhrer, ki ga je potem tudi nasledil. Po Nedvědovi (1856–1883) je sledila Zöhrerjeva doba (1883–1912), ki je za družbo pomenila nadaljnji vzpon in utrjevanje ugleda. Zöhrer in Keesbacher sta uspešno vodila njeno delo: prvi na umetniškem, drugi na organizacijskem področju.⁴⁵

Primož Kuret, *100 let Slovenske filharmonije 1908–2008*. Ljubljana: Slovenska filharmonija, 2008, str.: 19.

»Zadnje večje nesoglasje je nastopilo že leta 1901, ko je vojaški kapelnik Theodor Christoph glasbenemu ravnatelju Filharmonične družbe Josefu Zöhrerju sporočil, da obstaja nevarnost prepovedi igranja vojaških glasbenikov na koncertih družbe. Filharmonična družba se je kot vedno sklicevala na dogovor iz leta 1886, ki je določal, da vojaški glasbeniki smejo igrati zanj.⁴⁶

Primož Kuret, *Zanesenjaki in mojstri*. Ljubljana, Slovenska filharmonija, 2011, str.: 51, 117, 125, 126, 127, 128, 130, 138, 143, 148, 152, 153, 156, 167, 179, 260, 262, 270, 278, 307.

⁴⁴ Kuret, 1997/1, str. 21.

⁴⁵ Kuret, 2001, str. 40.

⁴⁶ Kuret, 2008, str. 19.

»Glasbene vezi med Trstom in Ljubljano niso bile vedno posebej močne. Umetniki na poti z juga na sever in obratno so pač običajno nastopali v obeh mestih, tesnejše vezi pa so se spletle med Filharmonično družbo in Schillerjevim društvom v Trstu, ko ga je prevzel violinist Julius Heller, ki je našel sogovornika v Josefu Zöhreru. Zöhrer sam je nekaj časa živel in deloval v Trstu. Heller je kmalu začel uspešno nastopati kot violinist v Ljubljani in je zaradi svojih zaslug postal častni član Filharmonične družbe.⁴⁷

Tako kot je Nedvėd zaznamoval obdobje med 1856 in 1883, je bilo naslednje obdobje razvoja Filharmonične družbe v znamenju skladatelja, dirigenta, pianista in (violon)čelista, Dunajčana Josefa Zöhrerja, ki je prav tako kot Nedvėd ali Gerstner našel v Ljubljani svoj drugi dom. V 49-ih letih svojega dela je pustil globok pečat in skupaj s Hansom Gerstnerjem oblikoval koncertne sezone, na katerih sta seznanjala ljubljansko občinstvo z najnovejšimi deli Mendelssohna, Schumanna, Wagnerja, Brahmsa, Čajkovskega, Dvoržaka, Berlioza in drugih velikih mojstrov. To je tudi obdobje velikih proslav skladateljskih obletnic, čas izgradnje Tonhalle, proslave 200-letnice družbe in s tem povezanih nastopov svetovnih umetnikov, ki so Ljubljani na glasbenem področju vtisnili pečat svetovljanstva in jo v veliki meri izenačili z mnogo večjimi in bogatejšimi glasbenimi središči po Avstro-Ogrski. Ustvarili so namreč tisto dragoceno glasbeno tradicijo, ki je ni mogoče izmeriti in ki je dala Ljubljani avreolo pomembnega glasbenega mesta na jugu podonavske monarhije. Josef Zöhrer je seveda postal častni član Filharmonične družbe in ustanova je njegove zasluge znala ceniti ter vrednotiti. Ko se je umaknil v pokoj, je bil pravcata živa zgodovina skoraj pol stoletja dela Filharmonične družbe.⁴⁸ Jernej Weiss, Hans Gerstner (1851–1939): življenje za glasbo. Maribor: Litera in Pedagoška fakulteta, 2010, str.: 11–12, 33, 46, 53, 55, 58, 61, 63, 88, 106, 110, 112–113, 116, 120–121, 124, 126–127, 129, 132, 136, 138–139, 142–143, 146–148, 151, 153, 155, 157–160, 163, 165, 172, 183.

»Gerstner se je [...] uveljavil kot izvrsten glasbeni pedagog ter poleg Josefa Zöhrerja in Gustava Moravca kmalu postal 'tretji steber' vzgojiteljev,' ki so več kot štiri desetletja delovali v šoli Filharmonične družbe v Ljubljani in ustvarjali pogoje za njen razvoj. Prav z omenjenimi učitelji naj bi se tako začel cvetoči vzpon glasbene šole ljubljanske Filharmonične družbe.⁴⁹

Maruša Zupančič, Razvoj violinske pedagogike in šolstva na Slovenskem od zač. 19. stol. do zač. druge svetovne vojne. Ljubljana: ZI FF, 1982 (elektronska izdaja), str.: 66.

⁴⁷ Kuret, 2011, str. 117.

⁴⁸ Prav tam, str. 125–126.

⁴⁹ Weiss, str. 183.

»Lehrplan und Lehrstoffverzeichnis' iz leta 1910 violinsko učno snov posebej predpisuje za nižjo stopnjo (1.–3. razred), za srednjo stopnjo (4. in 5. razred) in za višjo stopnjo (6.–8. razred). Šola je pozneje uvedla še četrto stopnjo, imenovano 'solistični razred' ali 'izobraževalna šola' (Ausbildungsschule), ki je trajala eno leto. Učne načrte so 30. maja 1910 razširili in dopolnili violinisti Hans Gerstner, Mutzi Schmidinger in Gustav Moravec.⁵⁰ S temi učnimi načrti je Zöhrer skušal dokazati, da je glasbena šola Filharmonične družbe umetniški in izobraževalni zavod, ki ni namenjen zgolj ljubiteljskim izvajalcem, ampak se lahko njeni gojenci po koncu šolanja glasbi posvetijo tudi poklicno.⁵¹

Sara Železnik, Repertoarne smernice FD v Ljubljani, Ljubljana: ZI FF, 2014, str.: 29, 33, 36, 144, 145.

»Naslednji pomemben podatek, ki ga lahko doumemo iz opomb, so darovalci gradiva. Ti so bili le štirje. Izvzeti so založniki in komponisti, ki so podarili svoje skladbe. Štirje darovalci notnega gradiva Filharmonični družbi v Ljubljani so bili Dittl, Raab, Funtek in glasbeni direktor Filharmonične družbe, prej tudi učitelj na njeni glasbeni šoli in vodja zbora Josef Zöhrer.⁵²

Kratice

AG	Akademija za glasbo v Ljubljani
CG	Cerkveni glasbenik
dLib	digitalna knjižnica Slovenije (NUK v Ljubljani)
FD	Filharmonična družba / Philharmonische Gesellschaft) v Ljubljani
FF	Filozofska fakulteta (Univerze v Ljubljani)
FF UL	Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
GM	Glasbena matica (v Ljubljani)
GZ	Glasbena zbirka (v NUK, Ljubljana)
LZ	Ljubljanski zvon
MZ	Muzikološki zbornik
NA	Novi akordi
NUK	Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani
SF	Slovenska filharmonija (v Ljubljani)
SGR	Slovenska glasbena revija
SNG	Slovensko narodno gledališče (v Ljubljani)
ZI FF	Znanstveni inštitut Filozofske fakultete (Univerze v Ljubljani)

⁵⁰ Zupančič, str. 66 in op. 273. Brošuro Lehrplan und Lehrstoffverzeichnis hrani NUK GZ. Učni načrti se nahajajo v Schul- und Konzertebericht der Philharmonischen Gesellschaft (Laibach, 1914), 21–30.

⁵¹ Zupančič, prav tam in op. 274.

⁵² Železnik, 2014, str. 33.

Viri in literatura

Monografije

- Bibliografija rasprava i članaka. 1984. 1. knj., Muzika, Struka VI., A-R, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«.
- Bibliografija rasprava i članaka. 1986. 2. knj., Muzika, Struka VI., S-Ž, Indeksi, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«.
- Budkovič Cvetko. 1992. Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem od začetka 19. stol. do nastanka konservatorija. Ljubljana: ZI FF.
- Cvetko Dragotin. 1960. Zgodovina glasbene umetnosti na Slovenskem. Tretja knjiga. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Koter Darja. 2012. Slovenska glasba 1848–1918. Ljubljana: Študentska založba.
- Kuret Primož. 2005. Ljubljanska filharmonična družba 1794–1919, kronika ljubljanskega glasbenega življenja v stoletju meščanov in revolucij. Ljubljana: Nova revija.
- Kuret Primož. 2011. Zanesenjaki in mojstri. Ljubljana: SF.
- Matić Dragan. 2002. Nemci v Ljubljani 1861–1918. Ljubljana: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete /Univerze v Ljubljani/.
- Zupančič Maruša. 1982. Razvoj violinske pedagogike in šolstva na Slovenskem od zač. 19. stol. do zač. druge svetovne vojne. Ljubljana: ZI FF (elektronska izdaja; dostop na spletu: <http://ljubljsko-koncertnoziviljenje.ff.uni-lj.si/>).
- Železnik Sara. 2013. Koncertni sporedi Filharmonične družbe 1816–1872, Ljubljana: FF.
- Železnik Sara. 2014. Repertoarne smernice FD v Ljubljani. Ljubljana: ZI FF.

Članki:

- Križnar, Franc. 1995. Ob 850-letnici prve omembe Ljubljane v pisnih virih (Maribor, Dialogi, 31, 1995, št. 1–2, str. 61–66).
- Kuret, Primož. 2015. Deutsches Kulturschaffen in Krain vor dem Ersten Weltkrieg/Nemška kultura na Kranjskem pred prvo vojno (Glasbenopedagoški zbornik. Ljubljana: AG, str. 236–244).
- Kuret, Primož. 2015. Grosses Jubiläum der Philharmonischen Gesellschaft in Ljubljana (Laibach) im Jahre 1902/Veliki jubilej ljubljanske Filharmonične družbe leta 1902 (Glasbenopedagoški zbornik. Ljubljana: AG, str. 109–117).
- Kuret, Primož. 1997/1. Od Academiae philharmonicorum do prve Slovenske filharmonije (Ob 200-letnici Filharmonične družbe). Ljubljana: Slovenska filharmonija.
- Kuret, Primož. 1997/2. Ustanovitev prve slovenske filharmonije leta 1908 (Kronika, 45, 1997. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, str. 139–142).
- Kuret, Primož. 2015. Wien und Slowenien – gegenseitige Bereicherungen/Dunaj in Slovenija – medsebojna obogatitev (Glasbenopedagoški zbornik. Ljubljana: AG, str. 254–267). (n. n., Spisal slovenski glasbenik), 1902. Filharmoniška družba v Ljubljani pa slovenski narod (v LZ, 22, 1902, št. 8, str. 482–489).
- Zepič, Ludvik. (1957). Iz ljubljanske glasbene preteklosti/»Silvestrov dogodek« (v Slovenska glasbena revija. Ljubljana: Društvo slovenskih skladateljev, 4. dec. 1957, str. 49).
- Železnik, Sara. 2013. Solisti na koncertih Filharmonične družbe do leta 1872 (MZ, 49, št. 1, str. 25–55).
- Splet https://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_nem%C5%A1kih_%C4%8Dasopisov_na_Slovenskem; pridobljeno 3. 7. 2016).

Iz digitalne bralnice ZRSS

www.zrss.si/strokovne-resitve/digitalna-bralnica

V digitalni bralnici lahko dve leti po izidu prelistate **strokovne revije**, ki so izšle pri Zavodu RS za šolstvo in so vam **BREZPLAČNO** dosegljive tudi v PDF obliki. Prijetno strokovno branje vam želimo.

Iz prakse v prakso

Notne zbirke *Zima, Pomlad, Poletje, Jesen* Mitje Reichenberga (na besedilo Magde Dolen)

12 pesmi za otroke, Drugačni 002, 003, 004, 005

Jeseni so se na moji mizi znašle štiri, na prvi pogled izjemno simpatične zbirke otroških pesmi. Zbirke torej, ki že zaradi svoje zunanje podobe kar vabijo po uporabi. Tudi njihova besedna in glasbena vsebina ni nič manj vabljiva. Nasprotno. Sprva sem želela pesmice le preigrati in sama prepeti, potem pa sem se odločila, da pred tem zapisom vsaj nekaj pesmic »zaživi« tudi med mojimi pevci in učenci. Nekatere izmed njih smo prepeli na vajah otroškega zbora, nekaj smo zapeli pri pouku, druge sem otrokom le predstavila. Otroci so v ocenah na splošno iskreni, pogosto je njihovo doživljanje drugačno od našega. Pa smo se pri mnogih pesmicah kar strinjali.

Zima

Že prva pesmica *Zimsko jutro* je bila otrokom zelo všeč. Ko smo jo večkrat zapeli, so jo pospremili s simpatičnimi opisi: sladka, nežna, gladka, nenavadna ... Pesem je primerna za prepevanje v vrtcu in v prvi triadi OŠ, seveda tudi za OPZ, podobno tudi *Snežinka na nosu*, *Vsi na sani* in *Ena kepa priletela*. Če ob koncu melodijo zapojemo še mrmraje, se otroški domišljiji takoj odpre pot za nadaljevanje – ustvarjanje svojega besedila.

Vzgojitelj ali učitelj lahko za popestritev pesmice doda še spremljavo – vključi zvočne ploščice, s katerimi otroci sami spremljajo svoje petje. Skladatelj jim je že olajšal delo, saj so v zapisu dodane tudi harmonije. *Pesmice Sneg, snežak in breg, Stopinje v snegu* in *Darilo* bodo z nekaj vaje lepo zazvene tudi pri pouku GUM v 4. razredu in otroškem pevskem zboru. V pesmice *Stopinje v snegu, Živali v zimi, Veter, mraz in jaz, Kam gre zima spat* (otrokom se je zdela nenavadna) in *Zimski večer* pa bo treba vložiti malo več truda. Najbrž ne po naključju je kot zadnja pesmica v zbirko uvrščena *Novo leto*, ki nas (po mnenju otrok) imenitno »po stopničkah vodi vedno višje, v novo«.

ladne želje, Mavrico pa si lahko po besedah svojih pevcev v melodiji res predstavljaš. Pesem *Jutri je nov dan* bo popestritev tudi pri utrjevanju petja terc (navzgor in navzdol) v glasbenih šolah, pri pouku nauka o glasbi.

Z nekaj več vaje bodo pri OPZ lepo zazvene *Ko pride pomlad, Cveti in raste* in *Moj pomladni dan*. Izziv bo zagotovo pesem *Hladna jutra*, a jo lahko zborovodje s pridom uporabijo za urjenje dvoglasnega petja v tercah (dvoglasja v pesmici je ravno prav).

Tudi v tej zbirki so v partiturah dodani zapisi harmonij, kar omogoča bodisi učiteljevo spremljavo ali preprosto spremljavo otrok samih.

Pomlad

Likovna podoba zbirke je pomladno živahna in že sama po sebi vabi v toplejše, barvitejše dni. Takšne so tudi pesmice. *Toplo sonce* je lahko pozdrav dnevu ob začetku ure GUM, po spevnosti je primerna tudi za mlajše pevce (zborčki v vrtcih in pevski pripravnica). Podobno še pesmice *Sonce in Dež, Oblaki so veseli* in *Na izlet*. Zadnja otroke povabi tudi k vključevanju giba (ploskanja itd.), kar pesmico naredi še dodatno mično. Plesno razpoloženje že samo po sebi vzbuja pesmica *Ples na travniku*, spevno, izrazno petje omogoča pesem *Pom-*

Poletje

V juniju, ko bodo počitnice pred vrati, bodo prijetna popestritev pouka pesmice, ki prinašajo vonj po morju, poletnem cvetju, dobrotah s piknika ... V primerjavi s preostalimi tremi zbirkami je v *Poletju* kanček več pevskih izzivov. Brez težav bodo v vrtčevskem zborčku in pevskih pripravnicah na šolah zazvene *Poletje pred vrati, Vsi v vodo, In kaj potem in*

Počitnice. Pesmico *In kaj potem* si je že sam skladatelj zamislil kot »pesem nadaljevanko«. Tovrstne pesmi so med malimi pevci zelo priljubljene, saj omogočajo besedno ustvarjalnost, če dodamo še ritmično improvizacijo, je to zagotovo »zgodba o uspehu«. Nekaj posebnega, malo drugačni, sta po mnenju otrok pesmici *Sladokaj* in *Dober večer*. Avtor spet ponuja možnost razvijanja dvoglasnega petja v pesmih *Poletje in cvetje*, *Vedno veseli* in *Topla jutra, topli dnevi*. Če dvoglasje ne bo zazvenelo, bomo brez težav ostali pri enoglasju. Pesmice so zagotovo vredne tega. Še stopnjo višje nas popelje *Poletna nevihta*, ki lahko služi tudi kot vaja postavljanja akordov pri MPZ in pri nauku o glasbi, za ta namen je primerna tudi za razredno petje v 5. in 6. razredu. Po pesmici *Vedno veseli* bodo posegli zborovodje malo boljših OPZ, *Poletni piknik* ponuja posebno ritmično vajo, za drugačno vzdušje v pesmici *Zvezdno nebo* pa poskrbi tudi mrmranje (*bocca chiusa/mrmraje, z zaprtimi usti*). Morda je prav zato ta pesmica otrokom še posebej všeč.

Jesen

Že prvi šolski dan bo pesmica *Poletje* se poslavlja prava izbira za petje v razredu. Tudi sicer je v zbirki kar nekaj spevnih, ne pretežkih pesmic, ki jih učitelji v prvi triadi lahko uporabijo tudi kot dodatek pri pouku različnih predmetov. Že naslovi pesmic *Ozimnica je dobra*, *Jesensko cvetje*, *A je goba prava*, *Oda kostanju*, *Sladko grozdje*, *Gozd v barvah* in *Krajši dnevi* ponujajo navezavo na jesenske »teme«. Pri petju nekaj zgoraj naštetih in pesmice *Toplo sonce*, *hladen dež* bodo uživali tudi vrtčevski otroci. *Jutranja rosa* je primerna tako za zbor, kot tudi za razredno muziciranje (ne samo pri pouku GUM v prvi triadi). Posamezni otroci se bodo v pesmici *A je goba prava* izkazali v vlogah solistov, ob izmišljanju barv se bodo zabavali, uživali, tudi dolžina pesmice bo povsem v njihovih rokah ... *Pobarvanka jeseni* ponuja podobno svobodo v interpretaciji, a bo za razredno petje pretežka. Bo pa po nekaj vložene truda lepo zazvenela v otroških zborih, ki posegajo po malce težjem programu. Preizkušeno barvito in optimistično zveni *Gozd v barvah*, ki so jo moji pevci po všečnosti uvrstili takoj za »zmagovalko«, pesmico *Sladko*

grozdje. Zbirko *Jesen* zaključuje pesem *Jesenski večer*, v katero bo treba vložiti kar nekaj truda. Če bo za naš zbor to dvoglasje prehud zalogaj, nam še vedno ostaja prelepa pesem Magde Dolen, vsekakor vredna, da jo preberemo na glas.

Naj zaključim – pesmi Magde Dolen so »biserčki« že same po sebi, odete v melodije Mitje Reichenberga pa so še nekaj več, precej več. Če sem pričakovala pesmice, ki od pevcev ne bodo zahtevale večjega truda, sem se zmotila. Nekatere so pravi izziv. Navsezadnje je tako tudi prav. Vse štiri zbirke prinašajo malo tega in onega, lažjega, spevnejšega in težjega, vsekakor pa dobrodošlo svežega. Prav to je tudi vrednost 48 pesmic iz zbirk *Pomlad*, *Poletje*, *Jesen* in *Zima*.

Odkrivanje in razvijanje otrokovih močnih področij in potencialov

Discovering and Developing the Child's Strengths and Potentials

Izvleček

V vrtcu Šmarje pri Jelšah je v šolskem letu 2018/2019 prednostna naloga odkrivati in razvijati močna področja, sposobnosti in potenciale pri otrocih. Pri tem si bomo v vzgojno-izobraževalnem delu postavljali vprašanja in ozaveščali svoje strokovno delo, kako še bolj ustvarjati nove priložnosti za otroke v predšolskem obdobju, da se bodo njihove sposobnosti, potenciali lahko izrazili in razvijali. Številni strokovnjaki navajajo, da so človeški možgani prav v predšolskem obdobju najbolj plastični in dojemljivi, zato je zelo pomembno, da se sistematično in načrtno posvetimo razvoju otrok že v najzgodnejšem obdobju. Za ustvarjanje spodbudnega okolja pa smo najbolj odgovorni strokovni delavci vrtca. Zelo pomembno je partnersko sodelovanje s starši in vsemi tistimi, ki so lahko kakorkoli vpeti v razvoj otrok.

Ključne besede: otrok, močna področja, razvoj potencialov, zgodnje otroštvo

Abstract

The priority of everyone working in the kindergarten Šmarje pri Jelšah for the academic year 2018/2019 is to discover and develop the children's strengths, abilities and potentials. In order to do that, we will be asking ourselves questions in our educational work as to how we can enhance the creation of new opportunities for preschool children that can help them express and develop their abilities and potentials. As confirmed by a number of studies in this field, the developing brain (in preschool period) displays the greatest plasticity and perceptiveness, therefore it is important to apply a systematic and structured approach at the earliest stage of the child's development, where the kindergarten's professional workers have the responsibility of creating an encouraging environment. Another key aspect is establishing a partnership with the parents as well as any others included in the child's development.

Keywords: child, strengths, development of potential, early childhood

Uvod

Pri prepoznavanju in razvijanju otrokovih potencialov bomo partnersko sodelovali s čim več deležniki, ki so kakorkoli vpeti v naš vrtec, predvsem pa so in bodo v tem procesu pomembni strokovni delavci oddelkov, starši ter delavke v upravi. Prizadevali si bomo in ustvarjali raznolike možnosti za raziskovanje in razvijanje posameznikovih sposobnosti. Poglobljeno se bomo osredotočili na prav vsakega posameznika. Pri izvajanju projekta bomo sodelovali s *Pedagoško fakulteto* v Ljubljani in *Centrom za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti*, ki nas bosta podprla s svojo strokovnostjo. V vrtcu pa smo ustanovili delovno skupino, ki bo spremljala potek in izvajanje projekta. Vsaka oseba je edinstvena, to edinstvenost moramo prepoznati, okrepiti in strokovno ovrednotiti. Vsi, ki delamo z otroki, se zagotovo zavedamo, kakšen pomen imajo prva leta otrokovega življenja za njegov celostni razvoj. Številni strokovnjaki navajajo izjemen vpliv na spodbudno učno okolje za otroke, a brez vzajemnega sodelovanja s starši in drugimi deležniki, ki so lahko kakorkoli vpeti v vzgojno-izobraževalni proces, ne gre. Razvoj je vedno znotraj interakcij, odnosov. Že vizija vrtca Šmarje pri Jelšah – »Stopamo v boljši jutri, z roko v roki, z otroki, sodelavci in starši« nakazuje gibajočo se, aktivno, sodelovalno kulturo med pomembnimi deležniki, ki smo odgovorni za celovit in vsestranski razvoj otrok. Pri izvajanju projekta smo se strokovni delavci vrtca Šmarje pri Jelšah udeležili niza predavanj z naslovom *Spodbujanje učnih interesov in ustvarjalnih potencialov v zgodnjem otroštvu*. Predavali so nam štirje različni predavatelji, in sicer izr. prof. dr. Tatjana Devjak, Leonora Drgan, vzgojiteljica Darija Hohnjec in Jasna Cvetković Lay. Vsi predavatelji so nam podali različne inovativne pristope, kako lahko ustvarjamo varno, spodbudno učno okolje pri delu z otroki. Spregovorili so o principih inkluzivnosti v vrtčevskih skupinah s praktičnimi prikazi.

Dr. Tatjana Devjak je govorila o *Partnerskem modelu med vrtcem in domom ter uresničevanju inkluzivnih načel za otroke z različnimi učnimi možnostmi*. Pri predavanju se mi je najbolj vtisnilo v spomin slednje: partnerski model sodelovanja s starši, nastajanje/spodbujanje kritičnega mišljenja, aktivno spremljanje vseh otrok, opazovanje otrokovih močnih področij, nadgradnja otrokovega znanja, omogočanje spodbudnega okolja za vse otroke, iskanje močnih področij. Vsak otrok ima močno področje, le odkriti ga je treba, upoštevati je treba načelo diferenciacije. Pri predavanju se mi je vtisnil primer spoštljivega odnosa do otrok, kjer nas je predavateljica nagovorila: zakaj otroku zlahka rečemo npr., naj pohiti pri obujanju in oblačenju? Ali si upamo to reči šefu? Do otrok moramo imeti predvsem odgovoren in spoštljiv odnos.

Predavateljica Leonora Drgan je spregovorila o inkluzivnosti v vrtčevskih skupinah s praktičnimi prikazi. Predstavila nam

je uvajanje iger iz preteklosti, ki spodbujajo razvoj možganov oz. razvoj sinaps v možganih z gibanjem. Otroški odgovori naj ne bodo napačni. Otroke spodbujamo k izražanju mišljenja, dojemanju sveta okrog sebe in s tem spodbujamo in omogočamo spraševanje in čudenje otrok. Predavateljica je predstavila praktične primere učenja NTC. Pomembno je, da so zajeta vsa področja kurikulumuma.

Darija Hohnjec nam je predstavila, kako opazuje otrokov razvoj v vrtcu in ga shranjuje v portfoliu. Pri načrtovanju izvedbenega kurikula je treba upoštevati sodobna didaktična načela, kjer proces učenja, napredka in razvoja ter posledično oblikovanja osebnega izobraževalnega načrta že petnajsto leto spremlja z mapo učnih dosežkov (portfolio otroka in strokovnega delavca). Konstruktivna povratna informacija, ki jo otrok pridobi skozi komentar strokovnega delavca, vrstnikov, staršev in lastnega premisleka o dokumentiranih gradivih, med drugim pripomore, da otroci že zelo zgodaj začnejo ocenjevati svoje sposobnosti in tako razvijajo osebno teorijo inteligentnosti.

Jasna Cvetković Lay je govorila o ustvarjalno-produktivni nadarjenosti otrok v zgodnjem otroštvu; predstavila je empirična spoznanja, ki jih je podkrepila s praktičnimi prikazi. Poudarek predavanja je bil predvsem, kako lahko vzgojitelj odkrije talent otroka z risbo.

Primer dobre prakse

Po predavanjih sem se takoj odločila, da izvedem dejavnost po NTC-programu, ki se mi je tudi najbolj vtisnil v spomin. Sodelovali so vsi otroci. Otrokom sem v jutranjem krogu predstavila besedilo *Kekčeve pesmi*. Pogovarjali smo se, kako bi lahko to pesem narisali. Otroci so nizali različne predloge, ideje. Vprašala sem jih tudi, kako bi označili kitico, ki se ponovi 2-krat. Vsi otroci so bili mnenja, da bi bilo najbolje napisati številko 2 in zraven nje x. Ob tej priložnosti sem imela otroke možnost seznaniti, kako si glasbeniki označijo neko kitico ali refren, ki se ponovi. Vsi so bili navdušeni in z zanimanjem opazovali simbol, ki sem jim ga predstavila. Nekaj otrok je dejalo, da bodo pri ponovitvi besedila, ko bodo risali, narisali znak, ki ga uporabljajo glasbeniki. Otroci so se v pogovor zelo vživali, saj sem večkrat poudarila, da nam je vsak odgovor v pomoč in tako spodbujala k odgovarjanju tudi »tihe«, zadržane otroke. Z otroki smo si naredili načrt. Glede na aktualno pesem sem jim pripravila kvadratke, v katere so risali svoje vtise o slišani kitici *Kekčeve pesmi*. Otroci so bili pri dejavnosti zelo vztrajni in navdušeni, saj je bil takšen način spoznavanja pesmi za njih nov. Ko so otroci narisali *Kekčevo pesem*, so bili na izdelek ponosni in so želeli, da ga izobesimo v igralnici. Ena deklica ni želela, da njen izdelek izobesimo, ampak ga je želela pokazati svojim star-

šem. S strokovno delavko sva opazili, da je v dnevu večkrat vzela svoj izdelek v roke in ob njem začela peti pesem. Po počitku je v krog zbrala štiri deklice in jim zapela *Kekčeva pesem*. Vmes se je ustavila in me vprašala: »Ksenija, kako se tukaj poje pesmica, ko sem narisala semena?«

Juriševič (2010) pravi, da je spodbujanje pomnjenja z asociacijami – učenje branja in prepoznavanja simbolov eden najbolj zapletenih procesov, ki jih mora otrok osvojiti, za nadaljnje učenje, zato je pomembno, da se to učenje spodbudi čim bolj zgodaj.

Primer pesmi:

Starost otrok: 5–6 let

Kekčeva pesem – risanje s simboli

Jaz pa pojdem in zasejem
dobro voljo pri ljudeh.
V eni roki nosim sonce,
v drugi roki zlati smeh.

Kdor vesele pesmi poje,
gre po svetu lahkih nog,
če mu kdo nastavi zanko,
ga užene v kozji rog.

Jaz pa pojdem in zasejem
dobro voljo pri ljudeh.
V eni roki nosim sonce,
v drugi roki zlati smeh.

Jaz pa pojdem in zasejem
dobro voljo pri ljudeh.
V eni roki nosim sonce,
v drugi roki zlati smeh.

Bistri potok, hitri veter,
bele zvezde vrh gora,
gredo z mano tja do konca
tega širnega sveta.

Mnogi avtorji govorijo, da se tudi nadarjenost prepozna v najzgodnejšem obdobju. Nadarjeni otroci se zavedajo, da določene stvari obvladajo. Starši so pogosto osupli nad tem, kaj vse znajo, pogosto pa tudi sami otroci vidijo, da obvladajo kaj, česar njihovi prijatelji ne. Pogosto se zavedajo, da obvladajo zadeve, za katere niti njihovi vzgojitelji ne vedo, da jih (Sutherland 2015).

Sklep

Ključno vlogo za prepoznavanje otrokovih kompetenc, nadarjenosti in njegovih zmožnostih ima prav vzgojitelj, saj z njim preživi veliko časa in lahko prepozna njegove potenciale in jih razvija. Strokovni delavci v vrtcih smo pomembno gibalno družbo, ki omogoča vsestranski razvoj otrok. Lahko bi rekli, da nas otroci nosijo skozi vse življenje s seboj, zavedno ali nezavedno. Skupaj s starši smo odgovorni za življenja mladih ljudi, vzgojo in izobraževanje. To je naše poslanstvo, ki se ga moramo v polnosti zavedati. Pri dejavnostih po programu NTC razvijamo stopnje težavnosti, kar otrokom pomeni izziv ter odprtost za nadaljnji razvoj. Kaj bi še lahko naredili? To vprašanje se vzgojiteljem poraja vsak dan. Veliko pa je bilo tudi pozitivnih informacij od staršev, saj je prav medsebojno sodelovanje strokovnih delavcev s starši ključno za celostni in optimalni razvoj otrok. Z obojestransko komunikacijo lahko ugotovimo, kakšna so otrokova močna in šibka področja ter tako skupaj optimalno gradimo na vsakem individuumu.

Viri in literatura

1. Juriševič M., Rajović R., Drgan L. (2010). *NTC-učenje: Spodbujanje razvoja učnih potencialov otrok v predšolskem obdobju*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Pedagoška fakulteta.
2. Sutherland M. (2015). *Nadarjeni v zgodnjem otroštvu. Dejavnosti za otroke, stare od 3–6 let*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti (CRSN).

Glasbena umetnost – pevski zbor v vrtcu

Art of Music – Kindergarten Choir

Izveček

Glasba vpliva na otrokov celostni razvoj, zato je zelo pomembno, da ji namenimo pozornost že v vrtcu. Da nam različne možnosti, s katerimi razveselimo otroke. Otrok lahko glasbo izvaja, jo posluša, ustvarja ali pa si z njo razvija spretnosti, sposobnosti in znanja. Od posrednika, torej od nas, strokovnih delavcev, je odvisno, kako bomo otroke motivirali, katere dejavnosti bomo izbrali. Cilj, ki mu strokovni delavci moramo slediti, je, da otroku vzbujamo veselje do glasbe, to pa dosežemo z motivacijo in različnimi dejavnostmi, ki jih izvajamo v oddelku. Z glasbenimi dejavnostmi vplivamo na otrokov moralni, estetski, telesni in intelektualni razvoj.

Ključne besede: predšolski otrok, strokovni delavec, kurikulum

Abstract

Music plays an influential role in the child's holistic development, therefore it is very important to introduce it as early as in kindergarten. There are a variety of possibilities to make children happy through music: they can perform, listen, create or use it to develop different abilities, skills and knowledge. The role of the educator and professional worker is to motivate children by choosing certain types of activities. Our goal should be to awaken in them the love of music by motivating them and by implementing various activities. Activities that include music influence the child's moral, aesthetic, physical and intellectual development.

Keywords: preschool child, professional worker, curriculum

Uvod

Številne raziskave so pokazale, da glasba vpliva na otrokovo osebnost. Otrokov razvoj je odvisen od dednosti, okolja in lastne aktivnosti (Denac, 2002). Prav tako glasba vpliva na otrokov besedni zaklad ter razvija njegovo pojmovanje samega sebe (Pesek, 1997).

Otrok kaže do glasbe spontano notranje nagnjenje, saj ta vnaša v njegovo življenje veselje, radost, sproščenost ter srečo. Glasba ga pomirja, oblikuje, poleg tega otroke združuje, povezuje in čustveno obogati. Vsega tega pa ne zmore, če nima posrednika, ki bi jo delil z otroki (Voglar, 1987). Glasba je torej zelo pomemben dejavnik v otrokovem življenju.

Glasbene sposobnosti

Dispozicije glasbenih sposobnosti ima vsak otrok že ob rojstvu, vendar pri njihovem razvoju nastanejo večja razhajanja kot pri razvoju kakšnih drugih sposobnosti, npr. gibalnih, likovnih ... Razvoj glasbenih sposobnosti in mejniki po letih, ki sta jih razvrstila Shuter Dyson in Gabrijel (Pernovšek, 1992):

- 0–1 leta: reakcije na zvok
- 1–2 let: spontano ustvarjanje glasbe
- 2–3 let: pričetek reproduciranja fraz posameznih pesmi
- 3–4 let: osvojitve okvirne melodije; ob učenju na inštrument se lahko razvije absolutni posluš
- 4–5 let: odploskanje preprostega ritma
- 5–6 let: razumevanje pojmov glasno/tiho, razlikovanje med enakim in različnim v lažjem tonalnem ali ritmičnem vzorcu
- 6–7 let: napredek v točnosti petja, boljše dojetje tonalne glasbe od atonalne

Prav tako ni nujno, da se vse glasbene sposobnosti pri vseh otrocih razvijejo enako, na razvoj vplivajo različni dejavniki. »Tudi glasbene sposobnosti se razvijejo na podlagi psihofizičnih zasnov in z dejavnostmi v stimulativnem okolju.« (Pesek, 1997, str. 13.)

Glasbene sposobnosti delimo na 5 stopenj. Te so:

- prirojene zasnove,
- sposobnosti,
- nadarjenost,
- talenti,
- muzikalnost.

»Razvijanje glasbenih sposobnosti je eden od pomembnih ciljev glasbene vzgoje in izobraževanja na vseh stopnjah šolanja otrok, tako splošnega (predšolskega in šolskega) kot strokovnega (glasbene šole). Glasbeni pedagogi, vzgojitelji predšolskih otrok in razredni učitelji morajo biti seznanjeni

s stopnjami in strukturo glasbenih sposobnosti, da bi lahko z ustreznimi metodami zavestno dograjevali otrokove sposobnosti za izvajanje glasbe.« (Pesek, 1997, str. 10.) V različnih literaturah različnih avtorjev najdemo razlage o tem, kakšne so stopnje glasbenih sposobnosti. Mnogo avtorjev enači nadarjenost in talent ali talent in muzikalnost. Ponekod so ti pojmi dodobra opredeljeni in razčlenjeni (Pesek, 1997).

Glasbena umetnost v kurikulumu za vrtce

Glasba je eno od področij, ki je otrokom še posebej ljuba. Kurikulum za vrtce določa glasbeno umetnost kot eno od vsebinskih področij dejavnosti za delo v vrtcu. Glasba se lahko izvaja kot samostojna dejavnost ali pa se povezuje z drugimi področji. Glasbena vzgoja je v kurikulumu za vrtce umeščena v področje umetnosti. »Glasbena vzgoja kot pomemben sestavni del estetske in umetnostne vzgoje zagotavlja temelje za skladen osebnostni razvoj. V povezavi z drugimi osebnostnimi zvrstmi sooblikuje celostni razvoj otrokove osebnosti. S poslušanjem, izvajanjem in ustvarjanjem glasbenih vsebin torej ne vplivamo samo na glasbeni razvoj, temveč tudi na splošni estetski, moralni, telesni in intelektualni razvoj otrokove osebnosti.« (Denac, 2001, str. 10.)

Primer iz prakse

Pevski zbor v vrtcu

V nadaljevanju prispevka predstavljam delovanje otroškega pevskega zbora v vrtcu, ki ga obiskuje kar 38 otrok. Obogatitvena dejavnost se izvaja vsakih 14 dni. Obiskujejo jo otroci, stari 4–6 let. Pevske vaje potekajo ob spremljavi na kitaro, klavir, občasno pa tudi ob spremljavi na harmoniko in male ritmične inštrumente.

Otroci spoznavajo enoglasne otroške pesmi, se ob petju gibajo, poslušajo glasbo in igrajo na male ritmične instrumente. Pevski zbor se predstavlja na prireditvah vrtca in na nastopih v okviru občine.

Izbor pesmi:

- tematika besedila po letnih časih,
- naravni pojavi,
- pesmi o živalih,
- okolje, v katerem živimo,
- igrače,
- pomembni dogodki (prazniki),
- šaljivke,
- nagajivke,
- izštevance,
- pesmi domačih in tujih avtorjev,
- ljudske.

Cilji, katerim smo in bomo v tem šolskem letu pri otrocih sledili, so, da:

- se glasbeno ustvarjalno izražajo, pojejo in igrajo,
- razvijajo elementarni glasbeni posluš (ritmični in melodični),
- doživljajo in postopno ozaveščajo lastnosti tona,
- razvijajo sposobnost doživljajskega in pozornega poslušanja glasbenih vsebin,
- sodelujejo v oblikah individualnega in skupinskega muziciranja,
- si razvijajo glasbeni okus,
- v skladu s svojimi zmožnostmi ustvarjajo glasbene in druge vsebine,
- spoznavajo osnovni glasbeni besednjak (dirigiranje, ime na instrumentov, glasno, tiho, hitro, počasi, glasba, pevec, pevski zbor, zborovodja ...),
- spoznavajo otroška (lastna in ritmična), Orffova in druga glasbila,
- se pripravljajo in navajajo na javno nastopanje.

Sklep

Glede na letošnjo izkušnjo in na izkušnje iz preteklih let opazujemo, da se otroci vsako leto zelo številčno vključujejo v vrtčevski pevski zbor, zato smo se odločili, da bomo strokovni delavci, ki smo glasbeno bolj ustvarjalni, krožili tudi po ostalih enotah in dislociranih oddelkih in otrokom prenašali znanje.

Carl Maria von Weber pravi, da je z glasbo mogoče povedati več kot z besedami. Tega se zavedamo tudi vsi strokovni delavci, ki izvajamo poslanstvo z otroki in jih pripravljamo na samostojno življenje.

Viri in literatura

1. Denac, O. (2001). Vloga afektivnega področja pri otrokovem glasbenem razvoju. V: *Glasba v šoli* 6 (3/4), str. 9–18.
2. Denac, O. (2012). *Glasba pri celostnem razvoju otrokove osebnosti. Priročnik za vzgojitelje, učitelje, učiteljev glasbe in glasbenih predmetov v splošnih in glasbenih šolah*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
3. *Kurikulum za vrtce* (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije.
4. Pesek, A. (1997). *Otroci v svetu glasbe. Izbrana poglavja iz glasbene psihologije in pedagogike*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
5. Pernovšek, M. (1992). *Glasbeni razvoj v predšolski dobi*. Ljubljana: Educa.
6. Voglar, M. (1987). *Otrok in glasba: metodika predšolske glasbene vzgoje*. Ljubljana: DZS.

Ocene

Premiera prve slovenske (baročne) opere *Belin* J. F. Zupana in A. F. (p. J. Damascena) Deva

Dolgo ali kar več kot dve stoletji (1780) je veljala prva slovenska (baročna) opera skladatelja Kamničana Jakoba Frančiška Zupana (1734–1810) in libretista Tržičana Antona Feliksa Deva (patra Janeza Damascena) (1732–1786) za izgubljeno. Dokler je ni l. 2008 v fragmentih našel slovenski skladatelj, muzikolog, glasbeni pedagog, orglavec, čembalist in založnik **Milko Bizjak**. Ta jo je revidiral, notografiral in vse pripravil, da je po vseh teh stoletjih in desetletju postala uporabna za

sodobno izvedbo. Tako je delo, ki so ga vsa ta desetletja novodobni slovenski muzikologi imeli za izgubljeno, otel pozabili. V izvorniku nosi delo oznako *opereta*, kar pa glede na tedanjo rabo besede pomeni že pravo, a po obsegu kratko *opero*, torej nedvomno péto glasbeno odrsko delo.¹ Sicer pa sta najmanj dva ugledna slovenska muzikologa (D. Cvetko in J. Sivec) že dolgo časa dvomila o tem, da je omenjena prva slovenska baročna opera izgubljena. Zato je davna konstatacija (drugega, J. Sivec) zdaj s premiero Zupan-Devovega *Belina* (Ljubljana, 30. sep. 2018) več kot kronana z zdajšnjim odkritjem: »Vsekakor zdaleč najpomembnejši plod preporodnih prizadevanj na glasbenem področju je prva slovenska opera. To je 'Belin', ki nosi v izvorniku pravzaprav oznako opereta, kar pa glede na tedanjo rabo besede pomeni že pravo, a po obsegu kratko *opero*, torej nedvomno v celoti péto glasbeno odrsko delo. Besedilo 'Belina' je kot nekakšno 'festa teatrale' spesnil za priložnost nastavitve novega kranjskega deželnega glavarja Franca Lamberga diskalceat² Janez Damascen Dev, ki je imel stike s Zoisom.³ Objavljeno je bilo leta 1780 v almanahu 'Pisanice', uglašil pa ga je isto leto ali neposredno za tem Jakob Zupan (Suppan), 'Ludi et Chori Ma-

¹ Sivec Jože, *Dvesto let slovenske opere*, Ljubljana, 1981, str. 9.

² Bosonogi avguštinec (katoliški duhovnik).

³ Slovenski podjetnik, fužinar, literarni mecen – baron Žiga (1747–1819).

gister Kamnecensis, egregius Compositor et Musicicus', kot se je o njem pohvalno izrazil oče Marko Pohlin.⁴ Ali so 'Belina' uprizorili, ni izpričano, bržkone pa ga Zupan ne bi komponiral, ko bi ne imel možnosti za izvedbo. Žal se glasba prve slovenske opere ni ohranila⁵ in o njej lahko le domnevamo na podlagi libreta, doslej znane Zupanove ustvarjalnosti in tedanje glasbene situacije pri nas. Libreto zajema mitološko snov in se razločno zgleduje po Metastasioju,⁶ čigar operna besedila so veljala v tistem času že za staromodna, a so jih v svetu – navadno že v novejših predelavah – še uporabljali. Osnovna zgradba Devovega libreta, ki obsega (le) tri prizore z vrsto arij in recitativov, enim zborom in sklepnim ansamblom, je baročna. To nas nagiblje k misli, da je morala biti precej baročna tudi glasba, kar pa seveda ni nujno. Spričo poznega datuma nastanka opere in stilne usmeritve nekaterih Zupanovih cerkvenih kompozicij kakor tudi repertoarja ljubljanskega gledališča je možno, da so se v glasbi 'Belina' vsaj deloma uveljavili že klasicistični vplivi. Nedvomno se zdi naslanjanje na baročni vzor, ki pa je v pogledu besedila nesporno, dokaj nenavadno, ker je v protislovju z bistvom prosvetljenstva, ki mu je bil patetični in aristokratski barok nasproten. Tako kaže, kot da sta se tu teorija in praksa slovenskega prosvetljenstva razhajali oziroma da umetnostna naziranja odločujočih osebnosti in ustvarjalcev še niso bila razčiščena.⁷

Zgodba oz. libreto se dogaja na Rodarskem otoku: nimfe⁸ priplujejo na otok, da bi na oltarju opravile obredne daritve v čast bogu Sonca – Belinu. Že začeti obred jim prepreči Burja (veter), ki od njih zahteva, naj častijo njega in naj njemu darujejo. Ker nimfe tega nočejo, se Burja maščuje z bliski, gromom in ognjem ter pomori vse rastlinje. Nimfe se razbežijo. Tedaj se prikaže njihov rešitelj – bog Sonca Belin, ki prežene Burjo in spet oživi ves otok. S hvalnico nimf se opera konča.⁹ Na prvi od treh (napovedanih) premier, v nedeljo, 30. sep. 2018 (potem pa še 1. in 14. okt. 2018), so v veliki alias *Tomčevi dvorani ljubljanskega Zavoda sv. Stanislava* (opero je kot javno produkcijo ob ignoranci vse preostale profesionalne glasbeno-gledališke srenje prevzela ena od slovenskih javnih glasbenih šol, *Glasbena šola Ljubljana Vič - Rudnik*, ki ima v svojih vrstah enega najmočnejših solopevskih oddelkov v državi): *Belin (Sonca)* sta bila tenorista Igor Golob in Blaž Fabijan,¹⁰ *Burja (hud veter)* je bil basist Matej Prevc (Simon Podjaveršek), *Sejvina (Ceres)* sta bili sopranistki Beti Bratina in Manca Kos, *Rožnecvitarci (Flori)* sta bili še drugi dve

⁴ Slovenski pisatelj – Anton, oče Marko (Pohlin; 1735–1801).

⁵ To je veljalo le do 2008, ko je parte in (delno) partituro odkril Milko Bizjak (op. pisc., FK!).

⁶ Italijanski pesnik in libretist – Pietro (1698–1782).

⁷ Sivec J., prav tam, str. 9–10.

⁸ Grška nadnaravna ženska bitja: driade, najade, nereide in oreade.

⁹ (Ur. Henrik Neubauer.) Gledališki list opere *Belin*. Ljubljana: Glasbena šola Ljubljana Vič - Rudnik, 2018.

¹⁰ Na prvem mestu navajam soliste, ki so nastopili na prvi premieri, na drugem alternacije.

sopranistki Ana Novak in Živa Potočnik, *Sadjanki (Pomoni)* pa še altistki Nina Mulej in Eva Godina; odrski pomočnici (pomočnika) pa še plesalki Valentina Benkič in Neža Ana Goričar ter dijakinje Baletne šole KGBL. Obdelavo libreta in ureditev partiture je naredil prvi od dveh glavnih protagonistov Milko Bizjak, režiser in koreograf (pa še kaj) je bil dr. Henrik Neubauer. Dirigent orkestra *Cantabile* (v vrsti 17 glasbenikov so bila seveda na prvem mestu godala: od violine, viol in violončel do kontrabasa; dva clarina = predhodnika današnje trobente, timpana v C in G (+ tolkala) in čembalo je igral Marjan Grdadolnik; čembalistka pa še Veronika Fridrih (Martina Okoliš). Orkestrski koncertni mojster – prvi violinist je bil Matej Avšič. Asistentki režiserja, pevski mentorici in inšpicientki sta v tej predstavi Katja Konvalinka in Barbara Nagode. Scenograf *Belina* je Andrej Stražišar, kostumografka Nada Slatnar in korepetitorica Irina Milivojevič. Oblikovanje videa in lučni mojster so bili verjetno nekateri od že navedenih (NN), izdelavo scene je opravil Teater, d.o.o.

Zgledne, komaj enourne predstave omenjeni (bolj ali manj ljubiteljski) izvajalci niso motili: z vsem svojim znanjem so opravili slogovne baročne posege v libreto, glasbo in ostale glasbeno-gledališke elemente. Opera je tako doživela oživitve iz davnine, četudi izvajalci niso imeli na voljo vseh mogočih profesionalnih (tehničnih, gledaliških) (z)možnosti. V prednosti je bila glasba in teater, v tem primeru je bila torej tista, ki je nastala komaj nekaj časa (1790) z doslej prvič omenjenim Janezom Krstnikom Novakom in njegovim *Figarom*. Četudi povsem za tedanjima evropskima glasbenima barokom in klasicizmom, za katerima je očitno zaostajala tedanja slovenska glasbena (re)produkcija, pa vendarle zdaj »svojo« (prvo slovensko) baročno opero imamo. V tem projektu je treba posebej omeniti navezo Bizjak-Neubauer; zagotovo oba najbolj zaslužna, da je omenjeni projekt več kot uspešno za nami. In to kljub temu, da so imeli vsi po vrsti in ves čas pred in za seboj številne nasprotnike; tudi iz profesionalne ozke muzikološke stroke. Ta zagotovo v tem pogledu ni odigrala svoje profesionalne in pokončne drže. Enostavno se je je treba sramovati (<https://milko-bizjak> in <http://www.youtube.com/watch?v=Pm8qkuHvhSU&t=786a>).

Evfonist Luka Einfalt z domžalsko godbo

nova cedejka *LUKA Z (Z)GODBO*, Domžale, 2018

Naš renomirani evfonist (solist in pedagog) je že leta 2015 izdal svoj diskografski prvenec Slovenska glasba (Ars Slovenica, DSS in RTV Slovenija-RA SLO) s solističnimi deli izključno slovenskih skladateljev. Zdaj pa je pred nami njegov drugi tovrstni izdelek; edinstven pri nas na Sloven-

skem in eden redkih v Evropi. Z domačo **domžalsko godbo**, dirigentom **Damjanom Tomažinom** in še nekaterimi godbenimi ansambli je evfonist (v enem od primerov še s tenorskim krilnim rogom) **Luka Einfalt** spet presenetil. Z odličnim spremljevalnim orkestrom tudi na visoki državni ravni koncertne kategorije pa še z njihovimi ansambli, kot so pihalni kvintet in sekstet, kvartet saksofonov z vibrafonom in trobilni kvintet, je na tej plošči (izdalo 2018 Kulturno društvo Godbe Domžale) glasba, ki je bolj ali manj popularna, vsa po vrsti za vse navedene zasedbe pa prirejena. Lahko bi ji še pripisali kvaliteto virtuoznosti (ne le solista, ampak tudi vseh preostalih sodelujočih) in ne nazadnje tudi »poslušljivo« glasbo.

Med variacijami, briljanco in virtuoznostjo se pne tokratni repertoar solista na evfoniju ali kar baritonskem krilnem rogu. Same priredbe pa so vpete med domač, slovenski in tuji repertoar bolj ali manj popularne glasbe za vse omenjene zasedbe. Med Slovenci in njihovimi prispevki (tudi med *polko* in *valčkom*) so to dela legendarnih Avsenikov, Igorja Podpečana in slovenska ljudska pesem. Poleg tega pa je tu še glasba, ki so jo sicer v izvorniku zapisali A. Lloyd Weber, J. B. Arban, A. Piazzola, J. G. Ropartz, H. Lener, H. L. Clar-

ke, G. Donizetti in E. Cook. Med aranžerji oz. prireditelji se jim pridružujejo še P. Graham in M. Orlač, D. Hunsberger, M. Mozetič, F. Kuharič, D. Marlatt, L. Leško in V. Štrucl, R. Seifert Kressbronn, L. Einfalt, T. Wyss in I. Zugrov. Ploščo odlikujejo poleg perfekcije solista v kar nekaj različnih (spremljevalnih) zasedbah tudi njihove spremljevalne funkcije. Gre za dokaj decidno spremljavo: vse od subtilnega piana, občutljive vloge tolkal in vseh pihal in trobil, ki v vsakem pihalnem orkestru oz. godbi na pihala le prednjačijo. Tudi dramaturgija celotne plošče ni zanemarljiva, saj si v kontrastih sledijo hitre in virtuoze skladbe ter spevni odlomki. Skoraj 80 min. glasbenega repertoarja evfonista L. Einfalta je tako zanimivo po repertoarni, še sploh pa po izvedbeni perfekciji. Tuja in naša tovrstna (glasbena) (re)produkcija sta ponovno kronani z vsemi superlativi, kar sicer vedno ni pravilo. V izjemni tovrstni diskografski ponudbi je včasih prav s tem zelo težko.

Velik borec za uvrstitev evfonija v program (predmetnik in učni načrt za osnovno glasbeno šolo) L. Einfalt takole tudi sam (ponovno) predstavi svoj inštrument: »Evfonij je verjetno najbolj zapostavljeno glasbilo v Sloveniji. Že samo ime zveni večini neznan in neobičajno. Veliko pogosteje se ga imenuje bariton, vendar je ta domači izraz strokovno neustrezen. Bariton je namreč tudi moški pevski glas, baritonisti so torej pevci in ne inštrumentalisti. A malokdo ve, da ima izraz evfonij zelo plemenit pomen. Izvira iz grščine, kjer predpona eu- označuje vse »lepo«, 'dobro', fonos

pa pomeni 'zvok'. To glasbilo marsikdo neločljivo povezuje z narodno-zabavno glasbo, s čimer načelom ni nič narobe, a igranje zgolj basovske linije predstavlja le nekaj pičlih odstotkov njegovih izraznih zmožnosti. Čeprav je evfonij nepogrešljiv del vsakega pihalnega orkestra, si vse do danes ni uspel pridobiti samostojnega mesta v našem glasbenem šolstvu in tako predstavlja edino orkestralno glasbilo, ki nima svojega učnega načrta. Namen te zgoščenke je predstaviti evfonij v drugačni vlogi, kot ga je vaje običajni poslušalec, in spodbuditi razpravo (ne)primernosti tega glasbila v naš glasbeni prostor. Pri prizadevanjih za večjo prepoznavnost evfonija mi je na pomoč priskočila domača Godba Domžale. Za razumevanje, srčnost in sodelovanje pri tem projektu se iskreno zahvaljujem vodstvu orkestra, dirigentu ..., vsem članom in članicam orkestra ter ... (L. Einfalt, CD *Luka z (z)godbo*, Domžale, 2018).

Zato je povsem razumljivo, da ob že navedenih izvajalcih dodamo še oblikovalce zvoka, ki ga poslušamo: mobilni Dream studio Krt z Dominikom Krtom, producenti Marko Mozetič, D. Tomažin, L. Einfalt in D. Krt, Fotostudio Majhenič, avtor besedila L. Einfalt, prevod v angl. Polona Glavan, za zasnovo in oblikovanje je poskrbel Klarart, oblikovanje pa Klara Cerrar, s. p., tisk in izdelavo je imel v rokah Racman AVS (iz Slovenije), ploščo je založil Dream Studio Krt, d.o.o. (2018). V maju in juniju 2018 so jo posneli v radomeljskem kulturnem domu, izdalo pa jo je Kulturno društvo Godba Domžale.

Diskografski prvenec zasedbe *SMET* *Dolga pot*

izšel pri založbi *Orbita*; cena: 10,00 €

Glasbenika, poliinstrumentalista **Miha Erič** (orglice, lap steel kitara oz. havajska kitara, ki se igra na kolenih s slide naprstnikom/drsnikom) in **Tilen Stepšnik** (akustična in električna kitara ter banjo) sta izdala diskografski prvenec. Pri

založbi, ljubljanskem Zavodu za izobraževanje, umetnost, glasbo in kulturne dejavnosti *Orbita* (2018), je izšla plošča z naslovom *SMET*, kar pomeni Stepšnik Miha in Erič Tilen. Njen podnaslov je še *Dolga pot*, ki pa je že naslov druge avtorske skladbe od 11 na plošči v trajanju od nekaj več kot 46 min. Komorni zven celotnega izdelka omogoča dokaj subtilna zasedba, ki omenjeno morda kar malce zakulisno glasbo pripelje v pravo in prvo ospredje. Poleg naslovne (2.) skladbe pa so izmenjaje z angleškimi originalnimi naslovi (in brez prevodov) na plošči še naslednje skladbe: *Time to Leave*, *Red Hot Cowboy*, *Blues in May*, *Ognjišče*, *Večni trenutek*, *Iz celice*, *Veselo sedlo*, *Sangria*, *Padec* in *Zahod*. Miks je za ploščo prispeval T. Stepšnik, master Janez Križaj, plošča je bila posneta v studiu *Rakitna*, dizajn je prispeval Staš Sotlar, posojjo glasbene opreme in svetovanje izvajalcema je omogočil Jure Karas, pomoč pri miksu pa je dodal še Janez Križaj.

Umetnika, izvajalca vsak zase slovita po določenih kvalitetah. Igrata še v drugih zasedbah in tako sodelujeta še z drugimi glasbeniki. Tokrat gre seveda za niz izključno avtorskih skladb. Miksi omenjenih in objavljenih del tudi pričajo, da umetnikoma ni tuja prav nobena (zabavnoglasbena) zvrst. T. Stepšnik je poleg inštrumentalista še skladatelj in pedagog.

Še najbolj slovi kot virtuoz na akustični in električni kitari. Saj je član ansambla *Aritmija*, sodeluje pa še s pevko in igralko Laro Jankovič. M. Erič pa je tudi skladatelj, lap steel kitarist, izvajalec na ustni harmoniki in saksofonu. Sodeluje z zasedbo *Prismojeni profesorji Bluesa*, kot gost pa še pri ansamblih *Samuel Blues* in *Bad Nation*.

Njuna muzika na tej plošči je subtilna in komornoglasbeno ubrana. Inštrumentarij in inštrumentacija sta prozorni, mu-

zika pa je »poslušable« v toliko, njen sicer primarni zabavni namen niti ne prekaša tovrstne dinamike. Glasba je zato domiselna, vsaka skladba na plošči (kljub nekaterim (3) izvornim angleškimi naslovom pa zveni veliko bolj slovensko kot pa npr. anglosaksonsko. Kljub različnim kontrastnim in programskim naslovom posamičnih skladb pa glasba celotne plošče zveni povsem absolutno.

e-publikacije Zavoda RS za šolstvo na portalu BIBLOS

www.biblos.si

Na portalu Biblos objavljamo tri publikacije in vas vabimo k nakupu oz. izposoji.

biblos

eKnjige na spletu

Različni avtorji in avtorice
Geografija v šoli

Različni avtorji in avtorice
Zgodovina v šoli

Zora Rutar Ilc, Blanka Tacer, Brigita Žarkovič Adlešič
Kolegialni coaching: priročnik za strokovni in osebni razvoj

Brigita Tornič Milharčič, *Pripoved o življenju in delu Miroslava Vilharja*, monografija s priloženo zgoščenko

Založba Morfemplus, d.o.o., Preserje, 1. ponatis, 2018, 261 str.
(podolžni format, 30 x 21,5 cm), 37,50 €

Skladatelj, književnik, pesnik in politik Miroslav Vilhar (1818–1871) je bil rojen na Planini pri Rakeku (Postojna). 2018 je torej minilo 200 let od njegovega rojstva. Pravo je študiral na Dunaju in v Gradcu. Podedoval je posestvo, grad Kalec. V letih 1860–1863 je bil Vilhar poslanec v kranjskem deželnem zboru in se zavzemal za narodne pravice. 1863 je izdal časopis *Naprej*, 1869 pa organiziral tabor na Kalcu. Poleg politične dejavnosti, v kateri je dokazal visoko stopnjo narodne zavesti, se je ukvarjal tudi s književnostjo in skladanjem.

Pisal je večinoma rodoljubne (*Pesmi*, 1860) in politične pesmi (*Žabjanke*, 1865) ter narodno prebudne igre (*Vilharjeve igre I–VI*, 1865–66). Kot skladatelj pa je bil samouk. Kljub temu je objavil nekaj klavirskih plesnih skladb, *zboje* in *samospeve*, od katerih so mnoge ponarodele. Z igro *Jamska Ivanka* (glasba in libreto; 1850; uprizorjena 1871) je postavil temelje izvorni slovenski scenski glasbi.¹ Objavil je pet zvezkov slovenskih pesmi z napevi (1852–1862), od katerih so nekatere ponarodele, kot npr. *Na jezeru*, *Zagorska*, *Pri luni*, *Žalost*, *Napitnica* idr. Umrl je na gradu Kalec v Zagorju pri Pivki.²

Novo knjigo in s tem nova spoznanja o M. Vilharju je zdaj objavila Brigita Tornič Milharčič. Začne se že na (prvih notranjih) platnicah z življenjsko potjo od 1818 na Planini (tudi v ozadju se pojavita stari sliki Planine in Knežaka (1922–1901). Vmes so nanizane vse pomembnejše življenj-

¹ V letu 2018 je bilo to ovrženo z na novo odkrito (2008) in pozabljeno opero *Belin* Jakoba Frančiška Zupana (libreto Janeza Damascena Deva, obj. 1780) kot plod raziskovalnega in glasbenega dela Milka Bizjaka. Skupaj z režiserjem in producentom dr. Henrikom Neubauerjem sta delo postavila na slovenske odre in s tem dokazala, da odslej velja za prvega avtorja (prve slovenske baročne) opere J. F. Zupana in ne M. Vilhar (op. avtor, FK).

² Grad Kalec stoji v bližini Bača, nedaleč od izvira reke Pivke. Grad, od katerega je danes ostal le še stolp. Stoji na pobočju Brega. Prvotni grad, katerega podoba je ovekovečena v Valvasorjevi *Slavi vojvodine Kranjske*, je v 17. stol. zgradila plemiška rodbina Volfa Ernesta pl. Stemberga.

ske in delovne postaje M. Vilharja. Uvodnik *Knjigi na pot* (str. 8–9) podpisuje umetnostna zgodovinarica in ena (od 4) recenzentk Polona Škodič, *Razmišljanja avtorice* (str. 10–13) pa Birigita Tornič Milharčič. V *Uvodu* (str. 15–24) je predstavljen pregled kulturnih, političnih in gospodarskih razmer na Slovenskem v 19. stol. Tako spoznamo predmarčno dobo, revolucionarno leto 1848, Bachov absolutizem in preberemo o (zgodovinskih) letih 1859–1900. Poglavje o *M. Vilharju* (str. 27–41) se zaključi s predstavitevijo rodbine Vilhar avtorja Matjaža Vilharja.³ V tem je Vilhar postavljen v svoj čas in prostor. *Vilharjevo literarno in glasbeno ustvarjanje* (str. 43–122) je tako kot že nekatero dosedanje poglavje v glavnem omejeno časovno: 1845–1857 (leto 1850, Jamska Ivanka: vsebina, o nastanku, uvertura, uprizoritve in poročanje o izvedbah; leto 1851, leto 1852 in dopisi s Kalca), 1858–1861: Levstikovo obdobje (leto 1860 in leto 1861), 1861–1864: Ljubljana, začetki ustanavljanja čitalnic (leto 1862 in leto 1863), 1864–1871: vrnitev na grad Kalec (leto 1864 in Vilharjeve igre). *Vilharjevo politično delovanje* (str. 125–122) je obravnavano v letih 1861–1871 (Tabor na Kalcu, 9. maj 1869, o taborih na Slovenskem in 6. avgust 1871). *Vilhar in sodobniki* (str. 151–158) je naslednje poglavje. Tam so predstavljeni literati, glasbeniki in tudi tisti, ki so o Vilharju pisali (kasneje): J. Jurčič, V. Valenta, D. Cvetko, M. Kogoj, J. Barle, S. Godnič, A. Slodnjak, J. Pogačnik, V. Ukmar in M. Smrdel. Naslednja poglavja so bolj monotematika, zadnja pa že pomenijo del (znanstvenega) aparata knjige: *Odkritje spomenika v Postojni* (str. 161–179) 12. avg. 1906, *Po letu 1906* (str. 181–205), ki besedno in slikovno poseže vse do najnovejšega časa (2016), *Vilharjeva pesem v 21. stoletju* (str. 207–222) z Vilharjevim letom, *Povzetek raziskovalnega dela* (str. 223–235). V njem je (do)končno ugotovljeno, da skladatelj glasbeni opus obsega 27 *samospevov*, 12 *zborov* in 22 (ohranjenih) klavirskih skladb. Pet od teh jih je objavil samostojno v obliki »muzikalnega lista«, preostale pa v treh zbirkah, eno spevoigro in skladbo *Pred Bogom* za dva glasova in orgle.⁴ V *Opombah* (str. 237–247) ne gre za klasično navajanje opomb, ampak za avtoričine pripombe in popravke, ki jih pripisuje drugim avtorjem; tistim, ki so se tako ali drugače že ukvarjali z M. Vilharjem in njegovim delom. V *Mnenjih o knjigi in avtorici* (str. 249–255) so objavljene recenzije (v celoti), ki so jih prispevale ugledne slovenske pedagoginje in muzikologinje, vse po vrsti profesorice na ljubljanski *univerzi*: dr. Branka Pance Rotar, dr. Darja Koter, dr. Breda Oblak in dr. Barbara Sicherl Kafol. Biografski in bibliografski prikaz avtorice (B. Tornič Milharčič) je prispevala umetnostna zgodovinarica P. Škodič. *Viri in literatura* (str. 257–261) prinašajo izbor literature, popis časopisov in drugih virov, popis arhivov in strokovnega gradiva; vse s številčno ikonografijo. Knjigo pa

³ V: Študijski krožek OE Ljudska univerza Postojna (s slikovnim gradivom razpolaga Zavod znanje Postojna).

⁴ Tornič Milharčič B., Pripoved o življenju in delu Miroslava Vilharja (2018). Preserje: Založba Morfemplus, d.o.o., str. 227.

v notranjosti zadnjih platnic avtorica obogati še z ustvarjalno potjo kot nadaljevanje notranjosti prvih platnic. Zdaj je to v ozadju okrašeno z vedutama Senožec (1679) in podobo ljubljanskega Liceja (1850). Na tej notranji strani nas preseneti še zgoščanka v izvedbi tenorista **Mirana Žitka** in pianistke **Snježane Pleše** (2003). Ta prinese še 19 *samospevov* M. Vilharja. S slabo urico (52' 26") Vilharjeve glasbe, vokalno-instrumentalnih miniaturn, smo tako več kot interdisciplinarno in multidisciplinarno ob knjigi spoznali najnovejše in zadnje dosežke slovenskega glasbenega zgodovinopisja o Miroslavu Vilharju. Pa naj še kdo reče, da tudi take (okrogle) obletnice niso vsemu temu v prid. V knjigi smo poleg naslovnice in zadnjih strani ter (že omenjenih) notranjosti obeh platnic, reci in piši, našteji skoraj 240 enot. Med njimi so poleg slik še faksimili naslovnice in drugega tovrstnega gradiva s področja literature, glasbe, sodobnih, najnovejših fotografij, ki pričajo o dandanašnji skrbi širšega področja Postojne za Vilharjevo zapuščino in aktualizacijo njegovega življenja in dela.

Vilharjev samospevni opus predstavljajo na plošči: *Orač, Kosec, Oh, da bi vedela, Prijazne oči, Moja le bo, Pri luni*,⁵ *Slovo od Minke, Ljubki, V stražnici, Zvezde, Nezvesti, Srcu, Zvonček, Zagorska, Na goro, Na jezeru, Ipava, Napitnica in Planinarica*.

Pri delu, zadnji monografiji o M. Vilharju, so poleg že navedenih in (glavne) avtorice B. Tornič Milharčič, pripomogli še lektorici Polona Otoničar Pajk in Loreta Iskra, oblikovalki B. Tornič Milharčič in Brigita Vehar. Avtorica je bila hkrati tudi urednica knjige, grafično pripravo pa je priskrbel B. Vehar. Knjigo je izdala in založila Založba Morfemplus, d.o.o., iz Preserij (za založbo Helena Kraljič), v nakladi 500 izvodov pa je bila knjiga natisnjena v Sloveniji (<http://www.morfem.si>).

⁵ Poudaril avtor (FK), saj gre v teh primerih za tiste Vilharjeve *samospeve*, ki so medtem postali ponarodeli.

Diskografski posnetek samospevov Miroslava Vilharja (1818–1871) ob njegovi lanski 200. obletnici rojstva: Miran Žitko/tenor in Snježana Pleše/klavir

Da je bil skladatelj, politik in književnik Miroslav Vilhar (roj. 7. sep. 1818 v Planini pri Postojni – umrl 6. avg. 1871 na gradu Kalec, Zagorje pri Pivki), izkazuje že njegova primarna izobrazba: bil je pravnik. Študiral je na Dunaju in v Gradcu.

Podedoval je posestvo – grad Kalec. V l. 1860–1863 je bil poslanec v kranjskem deželnem zboru v Ljubljani. Zavzemal se je za narodne pravice. 1863 je izdal časopis *Naprej* in 1869 organiziral tabor¹ na Kalcu. Kot literat je pisal večinoma rodoljubne *Pesmi* (1860) in politične pesmi *Žabjanke* (1865) ter narodnoprebudne igre *Vilharjeve igre I–VI* (1865–1866). Kot skladatelj samouk je objavil klavirske plesne skladbe, *zbove* in *samospeve*. Nekatere pesmi so ponarodele. Napisal pa je tudi libreto² in glasbo za spevoigro *Jamska Ivanka* (1850, uprizorjeno 1871).³

Ob lanski (2018) 200. obletnici rojstva pa je prišla v ospredje tudi pričujoča zgoščanka. Prinaša 19 Vilharjevih *samospevov*, vse za tenor (visoki moški glas) in klavir, za slabo urico (52' 26") glasbe. Očitno samo ob podpori (širše postojnske) družbene skupnosti, nekaterih podpornikov in (so)avtorjev je izšla bolj v samozaložbi kot pa s kakšno drugo pomočjo. V bogati spremni knjižici avtorja Alenka Čuk in Ivo Jelerčič predstavita avtorja M. Vilharja v prostoru in času. In pa seveda njegove *samospeve* kot Vilharjev najvrednejši (glasbeni)

¹ Množično (ljudsko) zborovanje na prostem.

² Besedilo za opero, opereto ... (ital. libretto).

³ Domorodna igra s petjem v treh dejanjih je izšla v tisku v skladateljevi in libretistovi samozaložbi. Rokopis. se ni ohranil.

opus nasploh. Predstavljena sta tudi oba umetnika, ki zdaj prepevata in igrata (izključno) skladateljeve vokalno-instrumentalne miniature, kamor seveda Vilharjevi *samospevi* še kako spadajo. Prvič torej lahko poslušamo 19 (od 25 Vilharjevih) *samospevov* v takšni antološki diskografski izdaji. Če tudi je njegov posamični opus kar dovolj priljubljen in znan, pa seveda takega zalogaja še nismo slišali. Zato sta poskrbela tenorist M. Žitko in pianistka S. Pleše. Kot piše eden od avtorjev spremnega besedila v priloženi (bogati) knjižici, sta sporazumno in v kontekstu s sicer že uporabljeno Vilharjevo glasbo še kaj dodala: (klavirske) predigre, medigre, poigre. Sicer pa je pevsko-instrumentalni prikaz Vilharjevega bolj ponarodelega kot ne repertoarja več kot avtentičen. Pri tem nič ne moti svetel (junaški) pevčev tenorski glas, ki še kako lepo in narodnostno zaokroži Vilharjev *samospevni* opus. Tako lahko samo še pritrđimo enemu od izpostavljenih (ustvarjalnih) dvomov kot aluzijo na sprego besede in glasbe v *samospevu*: »Kaj je bilo prej: beseda ali glasba?« Na tem bogatem, pa še vedno izključno komornem ploščku tako lahko poslušamo naslednje Vilharjeve *samospeve*, ki jim je vsem sam dodal tudi besedilo: *Orač, Kosec, Oh, da bi vedela, Prijazne oči, Moja le bo, Pri luni, Slovo od Minke, Ljubki, V stražnici, Zvezde, Nezvesti, Srcu, Zvonček, Zagorska, Na goro, Na jezeru, Ipava, Napitnica in Planinarica*. Ni kaj, tudi slovenska glasba takratnega časa in prostora je imela enako funkcijo kot mnogo bogatejše literarno ustvarjanje v okviru »prebujanja malih evropskih narodov«; v ta čas zagotovo štejemo leto 1848, torej revolucionarno leto. Prav umetnost je imela pomembno vlogo, ki jo je s svojim ne le umetniškim,

pač pa zlasti še buditeljskim delom imel pri tem tudi M. Vilhar. Vrednost njegove sicer preproste glasbe, ki se v obliki kitic zdaj kaže v 2- in 3-delnih (malih) pesemskih oblikah, ima zdaj svojo (dodano) vrednost poleg oblik še v ritmih in melodiji, harmoniji in barvi (torej zasedbi *samospeva*).

Na plošči (umetnika sta jo posnela l. 2003 v Postojni), ki je obenem tudi skupni umetniški prvenec obeh protagonistov, pevca in pianistke, ni drugih podatkov (izdelovalci, tonski mojster, oblikovalec ...), zato morda čisto na koncu še kaj znanega o sicer malo znanih umetnikih, izvajalcih. Tenorist M. Žitko (1958) je bil po osnovnem glasbenem izobraževanju najprej zborovodja. Kot tak je končal srednješolsko in visokošolsko pevsko šolanje v Ljubljani in pel v profesionalnem *Slovenskem komornem zboru*. Nastopa tudi solistično, na koncertnem, opernem in operetnem odru, doma in na tujem. Hkrati pa je bil tudi pevski pedagog v GŠ *Postojna* (1996–2009); od tlej pa poklicno deluje kot koordinator za kulturo na *Občini Postojna*. Pianistka S. Pleše (1972) je začetno klavirsko šolanje doma nadaljevala na srednji stopnji na Reki in ga zaključila na ljubljanski *Akademiji za glasbo*. Tam je diplomirala iz klavirja in iz glasbene pedagogike. Solistično in v komornih zasedbah nastopa in snema tako doma kot v tujini. Plešetova je klavirska pedagoginja v GŠ *Postojna*. Torej bi lahko končali tole predstavitev, recenzijo njenega prvega diskografskega uspeha z besedami: dva Postojnčana na tej zgoščenki za še enega širše obravnavanega Postojnčana – M. Vilharja iz davnine. Zagotovo ne moremo niti mimo njune skupne (poustvarjalne) glasbene umetnosti in niti mimo M. Vilharja, ki sta ga slogovno in glasbeno reprodukcijsko kvalitetno otela pozabi.

Stjepan Pepeljnjak: *Vivat pharmacia*, zgoščenka

Farmaceutsko-biokemijska fakulteta Univerze v Zagrebu, Zagreb 2002.

Vivat pharmacia/Naj živi farmacija (zdraviloslovje, lekarništvo) je izšlo ob 120-letnici *Farmaceutsko-biokemijske fakultete (FBF) Univerze v Zagrebu* (1882–2002), torej že davnega leta 2002. »Spiritus agens« te zgoščenke je znanstvenik,

etnograf, avtor gledaliških del in skladatelj Stjepan Pepeljnjak. Je dr. veterinarske znanosti in redni prof. na *FBF* kot specialist za mikrobiologijo in mikotoksiologijo v pokoju: diplomiral, magistriral in doktoriral (1980) je na *veterinarski fakulteti* v Zagrebu. Torej je naravoslovec! Njegov poklicni znanstveni interes je raznolik. V znanstvenem »opusu« ima 10 znanstvenih projektov, je mentor 10 doktorandom, objavil je več kot 200 znanstvenih in strokovnih del in za vse to prejel številne domače in tuje (ameriške) nagrade in priznanja. Za nas je bolj zanimiva njegova aktivnost v okviru *Pasijske baštine Hrvatske/Pasijonske dediščine Hrvaške* kot različni ljubiteljski interesi. Ta njegov »satelitski hobi«, kot pravi Pepeljnjak sam, traja že skoraj 60 let, vse od gimnazijskih dni in študija pedagogike na zagrebški *filozofski fakulteti*. V tem ga je zanimala glasba, saj je bil v letih 1965–1973 organist v župnijski cerkvi *Blažene device Marije* v Resniku (Zagreb), bil pa je tudi med študenti zagrebškega *Inštituta za cerkveno glasbo »Albe Vidakovića«* (danes v sklopu *Katoliške bogoslovne fakultete Univerze v Zagrebu*). V tem amaterskem ali ljubiteljskem delovanju je bil S. Pepeljnjak mentor v ljubiteljskih gledališčih, kreativnih delavnicah za mlade in nadarjene za scenski govor in s tem v neposrednem stiku z različno glasbo. Na *FBF* je ustanovil tudi pevski zbor, ki de-

luje že več kot 15 let. Zdaj pa ga na novo spoznavamo kot avtorja besedil in glasbe in kot pevca neke vrste zanj najbližji (znanstveni) disciplini: od veterine do farmacije! Seveda gre tukaj za izključno posvetno glasbo, daleč od enega najbolj pogostih (humanističnih) interesov Pepeljnjaka – *Pasijske baštine* in cerkvene, duhovne glasbe. Leto nazaj¹ smo ga spoznali kot avtorja in izvajalca ter umetniškega vodjo *Starinske postne in velikonočne pesmi – Resnik* in avtorja teksta – libreta za *oratorij*² *Jesusov križev pot* skladatelja Josipa Magdića.

Pepeljnjak je zbral glasbeno in gledališko talentirane študente te fakultete, da na proslavi obletnice izvedejo pesmi, ki jih je s farmacevtsko tematiko in temo zdravja napisal sam. Ob 120-letnici fakultete (2002), ki se je združila s 40-letnico kulturno-prosvetnega dela prof. dr. sc. S. Pepeljnjaka, in ob 30-letnici *Zavoda za mikrobiologijo FBF*-ja, ki ga je sam ustanovil, je »podaril« zdaj še ploščo. Na njej slišimo »le« devet vokalno-instrumentalnih del izključno posvetne narave v skupnem trajanju nekaj manj kot 40 min. S. Pepeljnjak nastopa v kar (naj)več vlogah, kar je nasploh njegov interdisciplinarni ali multidisciplinarni pristop v delovanju. Tokrat ga spoznavamo kot avtorja besedil (lat. in hrv.) in glasbe prav vseh devetih predstavljenih del, kot pevca solista (bariton), v enem pa še kot režiserja. Poleg njega na plošči nastopajo: Jakov Pavić, Mario Bogliuni in Hrvoje Livada (aranžerji in producenti); solisti: Vitomir Marof (bariton), pevske solistke: Gabrijela Pržulj, Ines Curman, Marina Škrabec, Ljiljana Nevečere, Katarina Sović in Katarina Tomljenović. Pri zadnji skladbi (*Vivat pharmacia*) v hrvaščini pa se študentom *FBF* pridružuje še dirigent Ivan Golčić. Vsebinsko je plošča naravnana zelo »farmacevtsko«. To lahko sklepamo vsaj po nekaterih, če že ne po vseh naslovihi skladb: *Vivat pharmacia* in *Srečni magistri*; *Vdihni morje* in *Kaplje časa* sta bili napisani za otvoritev 2. *simpozija aromaterapije* v Opatiji (2001), *Hevreka*, *Ljubezen apoteke*, *Magistra*, *Flos medicine* (na besedilo, ki ga je iz latinščine prevedel v hrvaščino fra Emerik Pavić) in *Vivat pharmacia – Naj živi farmacija* (v hrv. jeziku). Gre izključno za vokalno-instrumentalna dela od petja z enim solistom ali solistko do več solistov in s spremljavo.

Plošča je bila posneta v studiu *A kaj* v Zagrebu, tonski mojster je bil Franjo Vlahović, aranžer in (glasbeni) producent je bil že omenjeni M. Bogliuni, oblikovanje pa je delo *Haluga & Cvikl* (Krešimir Haluga in Dubravko Cvikl). Plošča

je opremljena s knjižico, ki jo na naslovnici poleg naslova in popisa objavljenih pesmi krasi še podoba zaščitnikov (farmacije, medicine) sv. Kuzme in sv. Damjana. V knjižici pa je objavljen razlog za to izdajo (omenjene obletnice), slike izvajalcev, besedila (vseh) pesmi in notni zapis farmacevtske himne *Vivat pharmacia/Naj živi farmacija*.

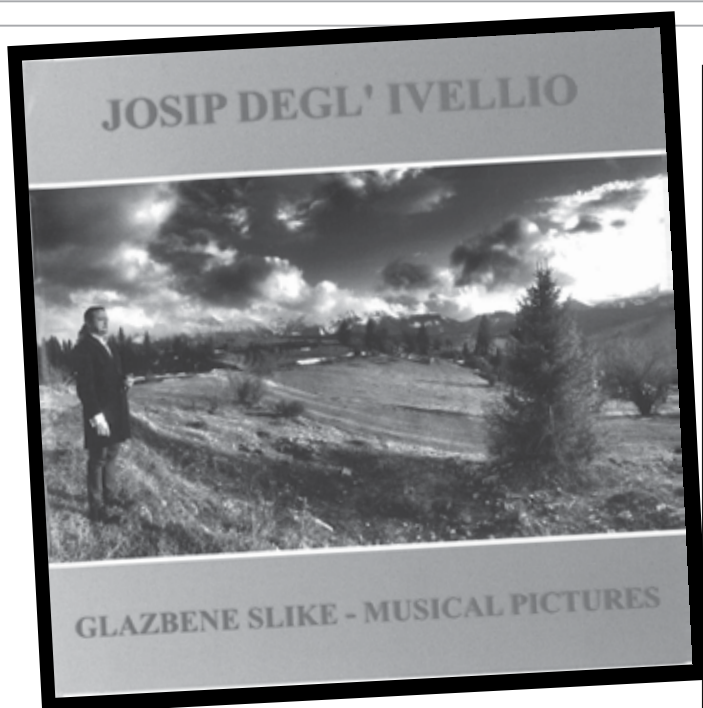

¹ *Pasijonski doneski*, 13/2018. Škofja Loka in Stara Loka: Muzejsko društvo Škofja Loka in Kulturno-zgodovinsko društvo Lonka; str. 130–134.

² Izhaja iz lat. In ital. kot »molilnica«.

Glasbena vokalno-instrumentalna zvrst oz. oblika za pevske soliste, zbor in orkester. Predstavlja določeno dramsko dejanje, navadno brez odrske igre in scenarija. Pogosto nastopa tudi pripovednik, narator (testo), ki pripoveduje vmesno dogajanje. Skozi bogat zgodovinski razvoj (vse od 17. stol; G. Carissimi, V. Mazzocchi, A. Scarlatti, A. Caldara, L. Leo, L. Vinci, N. Poropora, J. Jomelli, P. Anfossi, D. Cimarosa, M. A. Charpentier, H. Schütz, D. Buxtehude, J. J. Fux, J. A. Hasse, J. S. Bach, G. Ph. Telemann, F. J. Haydn, G. F. Händel, L. v. Beethoven, F. Mendelssohn, R. Schumann, F. Liszt, C. Franck, H. Berlioz, A. Dvoržak idr.) so še do dandanes ostali najbolj popularni oratoriji skladateljev G. F. Malipiera, L. Dallapiccole, A. Honeggerja, I. Stravinskega, D. Šostakovića idr.

Nova zgoščenka iz Zagreba

Josip degl' Ivellio: Glasbene slike/Music Pictures, zgoščenka
Hrvatsko pjevačko društvo Slavulj, Petrinja, 2017

Glasbene slike/Musical Pictures (2017) J. degl' Ivellia predstavljajo kompendij zborovodjevega in skladateljskega dela zadnjih desetletij. Za posnetih 24 plošč in 22 izdanih (zborovske) glasbe je vseskozi preučeval, izvajal in snemal v glavnem dela hrvaških skladateljev; še posebej tistih, ki so ostali zaradi zgo-

vinskih okoliščin pozabljeni ali zapostavljeni: Albe Vidaković, Krsto Odak, Juraj, Vladimir in Mladena Stahuljak, Bonaventura Duda, Kamilo Kolb, pa tudi tistih, s katerimi je degl' Ivellio intenzivno sodeloval, učil in delal: Emil Cossetto, Slavka Senta, Ivan Žan idr. Zdaj je pred nami njegov »one-man« CD lastnih skladb v sodelovanju s *Hrvaškim pevskim društvom Slavulj/Slavček* iz Petrinje kot nosilec celotnega projekta. Vse njegove dosedanje zgoščenke so bile avtorske monoizdaje, razen enega dvojnega albuma (2010) *Mješoviti zbor crkve sv. Pavla – duhovna glasba*. Na njej so posnetki zborov različnih skladateljev in prvič tudi nekaj avtorskih, skladateljskih del J. degl' Ivellia. Zato pa je zdaj tale plošča sestavljena iz posnetkov le njegovih skladb, zborovskih vokalnih, pa še tistih s spremljavo inštrumentov (orgle, klavir) ter orkestra in *a cappella*. Posnetki za to zgoščenko so nastali v različnih časovnih obdobjih, priložnostih in prostorih; studijski in živi posnetki in tisti z različnih festivalov ali tekmovalj pa še dodatno akustično bogatijo tale degl' Ivellijev diskografski izdelek. Pri tem avtor sam dodaja, da ti ne predstavljajo njegovega najbolj reprezentativnega skladateljskega opusa. Saj na tem CD-ju ni prav njegovih najvažnejših skladb s področja vokalne in zborovske ustvarjalnosti (npr. *Missa Orbis factor* za gregorijansko petje, mešani zbor in orgle). Gre tako rekoč za prvi tak skladatelj in zborovodsko-dirigentski primer.

Dirigent, zborovodja in skladatelj J. degl' Ivellio je rojeni Dubrovničan (1969) in prihaja iz glasbene družine. Od l. 1992 (do 2003) je bil dirigent *Mešanega oratorijskega zbora župnijske cerkve sv. Petra v Zagrebu Hosana* in ustanovitelj in dirigent (1994–2003) *Dekliškega zbora Scholae cantorum* pri isti cerkvi. Od 1995 je dirigent *Mešanega zbora Slavulj/Slavček* v Petrinji. V sklopu istega društva je tudi eden od ustanoviteljev in umetniški ter glasbeni ravnatelj *Ženskega vokalnega ansambla Petrus*, od leta 2000 pa še umetniški ravnatelj *Moškega vokalnega ansambla Petrinjski slavulji* v sklopu istega društva. Od 2008 je ustanovitelj in vodja *Mestnega otroškega zbora Hrvaškega pevskega društva Slavulj/Slavček* v Petrinji. Spisek njegovih dosedanjih in aktualnih zborov, ki jih je ustanovil in vodil ali pa jih še, še zdaleč ni zaključen. V letih 1996–2016 je bil aktiven v Samoborju (*HPD Jeka: Mešani zbor* in *Mestni otroški zbor*). V letih 2001–2003 je bil J. degl' Ivellio dirigent *Frančiškanskega zbora juniorjev Cor Unum* v Frančiškanski cerkvi na zagrebškem Kaptolu. V letih 1997–2001 je bil zborovodja in (občasni) organist v zagrebški cerkvi sv. Jurija v Odri, v letih 2001–2004 pa še zborovodja in organist župnije Marije Kraljice miru v zagrebških Granešinskih Novakih. Od leta 2003 je *regens chori* v zagrebški cerkvi sv. Pavla; med letoma 2004 in 2005 (*MePZ Joža Vlahović*) je bil ob maestru E. Cossettu dirigent *Mešanega pevskega zbora Emil Cossetto*, od 2005 pa je samostojni vodja tega zbora; s tem neposredno nadaljuje kontinuiteto tega največjega hrvaškega dirigenta in skladatelja zborovske glasbe. 2007–2010 je bil Josip degl' Ivellio umetniški vodja instrumentalnega sestava *Lipe* v Sisku. Od leta 2011 je dirigent *Akadskega zbora Ab Ovo Veterinarske fakultete Univerze v Zagrebu*, leta 2016 je ustanovil *Akademski moški zbor Fakultete za elektrotehniko in računalništvo Univerze v Zagrebu*, katerega dirigent in umetniški vodja je. In navsezadnje še od leta 2016 dirigent in ustanovitelj *Akadskega pevskega zbora Univerze v Zagrebu*; enormna in zavidanja vredna zborovska, zborovodska in umetniška potencia je dandanes prav gotovo ena vodilnih tovrstnih osebnosti ne le v Zagrebu temveč na Hrvaškem nasploh. Poleg tega je še član vseh vodilnih hrvaških strokovnih glasbenih društev, član *Družbe Bratje hrvaškega zmaja*, kot dirigent in zborovodja – gost pa je dirigiral še doma in v tujini. Sodeloval je s številnimi (uglednimi) solisti. Ureja radijsko oddajo na *Hrvaškem katoliškem radiu*, piše in izdaja knjige; mdr. *In Honorem Sancti Blasii* Zagreb, 2013. Njegove skladbe so objavljene tudi v drugi (popravljeni in dopolnjeni) izdaji hrvaške liturgične pesmarice *Pojte Gospodu pesem*

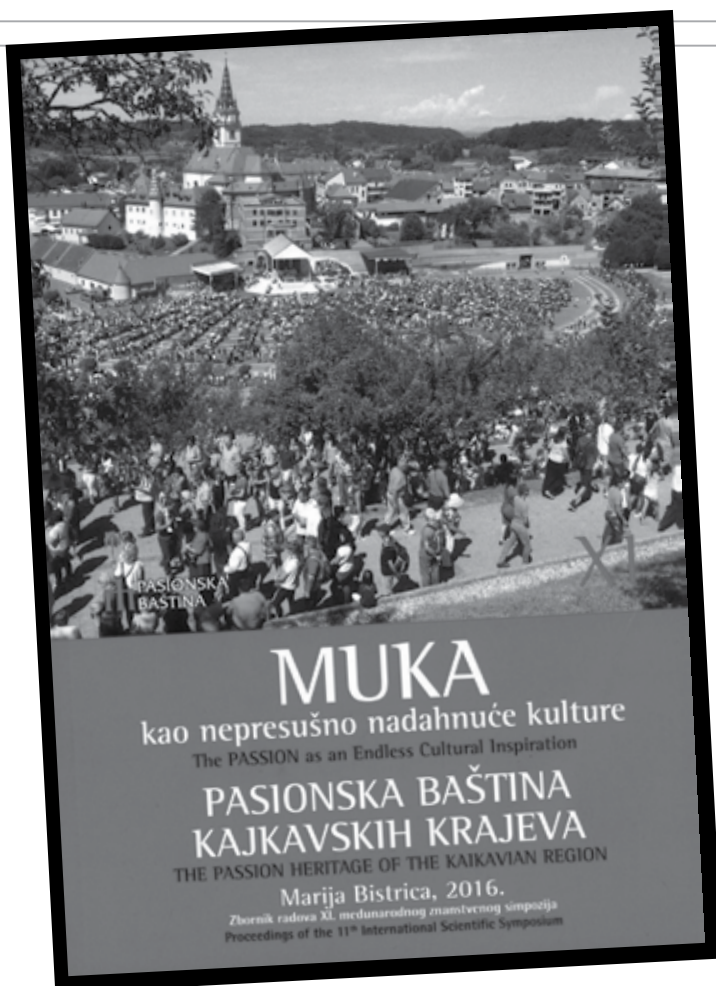
novo (2003). Za svoje delo je bil večkrat nagrajen in odlikovan, mdr. z najvišjim državnim odlikovanjem, *Redom Danice z likom Marka Marulića* (po ukazu predsednika R. Hrvaške; Zagreb, 2015), prejel je eno najvišjih (evropskih) nagrad, *Red sv. Jurija carske in kraljeve hiše Habsburg Lothring* (Milano, 2015) idr. Posebej je poudarjeno degl'Ivellijevo delo na področju raziskovanja in snemanja hrvaške duhovne glasbe 20. stol., saj je posnel za več kot 1800 min. (ok. 30 ur) tovrstne hrvaške glasbe.

Plošča, ki je pred nami, prinaša 21 (avtorskih) del in obsega skoraj 78 min. glasbe (77.50). Njegovo duhovno in posvetno glasbo prepevajo pod njegovim vodstvom: *Mešani zbor cerkve sv. Pavla* (v Zagrebu), *Moški vokalni ansambel Petrinjski slavulj Hrvaškega pevskega društva Slavulj* (iz Petrinje), *Vokalni ansambel Klapa Kolapjani* (iz Siska), *Ženski vokalni ansambel Petrus HPD Slavulj* (vodja Jasmina Augustić; iz Petrinje) in *Tamburaški orkester HRTV* (dirigent Siniša Leopold), vsi pod umetniškim vodstvom Josipa degl' Ivellia (razen dveh izjem). Pridružujejo pa se jim še: organist Krešimir Haas, pianist Robert Jakica in sopranistka Kristina Domović. Večinoma je to splet odličnih kompozicij in prav tako odličnih (pevskih) izvedb; tako rekoč cvetober (izvirne avtorske) cerkvene oz. duhovne in posvetne (večinoma) vokalne in vokalno-instrumentalne glasbe. Je še en dokaz odlične novodobne izvedbe, skoraj dandanašnjega časa in tujega (bližnjega, sosedskega) geografskega prostora. Ta je v vseh prikazanih in poslušanih delih veliko več kot vzoren. Težko bi naše, slovenske tovrstne dosežke, ki pa še zdaleč niso slabi, primerjali s temi, hrvaškimi. Glasba avtorja J. degl' Ivellia v večinoma njegovi (zborovski) izvedbi je naravnost fantastična, več kot bravurozna.

Ploščo je izdalo *Hrvatsko pjevačko društvo Slavulj* iz Petrinje. Mastering je zanjo prispeval Alan Šnajder (*Studio 45* v Zagrebu), avtor (-ica) grafičnega oblikovanja je *Suzy*. Priložena (bogata) knjižica je še dodatno kronološko opremljena s slikovnim gradivom (10); izbor je naredil sam skladatelj. Ker je to bolj neinstitucionalna diskografska izdaja, so bili zanjo potrebni tudi sponzorji: *Sisačko moslovačka županija* iz Siska, Damir Vandelić iz Zagreba, *Mares-plus, d.o.o.*, in Mirjana Glavak. Tako je to izjemen (so)avtorski projekt, vanj pa so očitno vloženi ne le hrvaški ali slovenski, temveč kar evropski standardi.

Zbornik razprav *Muka kao nepresušno nadahnuće* kulture

Zbornik razprav *Muka kao nepresušno nadahnuće kulture*

V letu 2016 je hrvatsko *Združenje Pasijonska dediščina* organiziralo že XI. međunarodni znanstveni simpozij z naslovom *Muka kao nepresušno nadahnuće kulture/ Trpljenje kot ne-usahljivi navdih kulture* in podnaslovom *Pasionska baština kajkavskih krajeva/Pasijonska dediščina kajkavskih krajev*. Leta 2018 je izšel zbornik razprav z istim naslovom; izdali so ga *Združenje Pasijonska dediščina, Občina Marija Bistrica* in *Nacionalno svetišče Matere Božje bistriške*, uredil pa Jozo Čikeš. Zbornik obsega 555 strani in vsebuje bogat slikovni in notni material.

Prispevki v zborniku so razvrščeni v štiri obširna poglavja: književnost, glasba, vizualna umetnost in običaji – ljudska ustvarjalnost; sledita še dve kratki poglavji, in sicer potopis *Romarske poti v Marijo Bistrico* avtorice Smiljane Šunde, namesto zaključka pa je objavljena pesnitev *Hrvatska Golgota* Stjepana Pepelnjaka in fotografski vtisi s simpozija.

Literarne prispevke so pripravili Sanja Vulić, Mirko Ivanjek, Alojz Jembrih, Josip Bratulić, Željko Vegh, Sanja Prijatelj, Ivana Sabljak, Lilijana Sabljak in Sanja Nikčević. Pasijonski vizualni umetnosti so svoje prispevke namenili Lana Križaj,

Zvezdana Jembrih, Mirjana Repanić - Braun, Stanko Špoljarić in Lilijana Domić. Ljudske običaje in ljudsko pasijonsko ustvarjalnost so obravnavali Vera Grgac, Stjepan Hranjec, Mirjana Žugec Pavičić, Slavko Vitomir Zamuda, Mijo Korade, Zlatko Pavetić, Hrvojka Mihanović - Salopek, Vera Jačmenica - Jazbec in Lidija Bajuk s prispevkom *Medžimurski plesi, kotoripsko kolo in praznična kola*.

Najobširnejše poglavje, obsega kar 218 strani, so avtorji prispevkov namenili glasbi. Hrvojka Mihanović - Salopek se je posvetila postno-spokorni tematiki rokopisne kajkavske pesmarice *Philomela Sacra* iz leta 1796 v kontekstu cerkvene himnodije, Miho Demović pa pasijonskim in spravnim popevkam v zborniku *Crkvena lira* ilirskega skladatelja Fortunata Pintarića. Sledi glagoljaških duhovnikov in arhaične postne pesmi je ob 800-letnici župnije Resnik raziskal Stjepan Pepeljnjak, sledi obširen prispevek, ki obravnava pesmi v molitvenikih zagrebškega škofa Maksimilijana Vrhovca

avtorice Miroslave Hadžihusejnović Valašek, in krajši sestavek o cerkvenem ljudskem petju in notnih zapisih (gradivo iz Zagorja) v Kuhačevi VII. knjigi *Južnoslovanske narodne popevke* avtorice Gorane Doliner. Rozina Palić Jelavić se je v prispevku posvetila glasbeni ustvarjalnosti s temo *Stabat Mater/Mati žalostna* skozi stoletja s posebnim poudarkom na ustvarjalnosti hrvaških skladateljev. Prispevku je dodala obširno preglednico skladateljev in njihovih glasbenih del z obravnavano temo. Zadnji prispevek v glasbenem delu zbornika je delo Franca Križnarja. V razpravi je osvetlil glasbeno delovanje škofa dr. Andreja Karlina, pevca, orglavca, zborovodja in urednika *Cerkvenega glasbenika*.

Zbornik z izjemno široko zasnovo večplastno obravnava pasijonsko dediščino, s strokovnimi razpravami pa pomembno osvetljuje obravnavano tematiko in nazorno kaže, kako je skozi čas Kristusovo trpljenje nagovarjalo umetnike različnih disciplin.

Eva Ostanek in glasbeno-gledališka predstava *Nova pomlad*

Avtorica Eva Ostanek nam je predstavila svojo glasbeno, literarno in režijsko ustvarjalnost v glasbeno-gledališki predstavi *Nova pomlad*.

Zgodba je razmislek o večnih temah človeštva: kako davne tradicije in lastnina starih, velikih družin prehajajo iz stoletja v stoletje in iz roda v rod. Ob smrti enega zadnjih predstavnikov rodu Sokolov se vname boj za staro Sokoljo graščino in vanj se vmešajo zadnji živeči Sokoli, njihovi varovanci in na novo prispeli samooklicani voditelji.

V okviru celovečerne predstave *Nova pomlad* je Eva Ostanek prevzela vlogo multiinstrumentalista (in navsezadnje tudi v resnici igra na violino, flavto, klavir in klaviature ...). Poleg komponiranja glasbe za predstavo je uredila tudi priredbo za violino in violončelo, sama igrala klavir in vodila glasbeni ter plesni potek predstave. Spomnimo se, da je bil veliki skladatelj Mozart eden zadnjih glasbenikov, ki je dirigiral glasbene predstave kar izza klavirja; samostojna vloga dirigenta se je izoblikovala šele kasneje. In danes tudi Eva Ostanek vodi predstavo izza klavirja, toda s hrbotom obrnjena proti pevcem in plesalcem. A zato je lahko njena pozornost namenjena samo glasbi: celota glasbene komunikacije in vodenje pred-

stave potekata gladko le z izmenjavo zvočnih informacij, kar omogoča izjemno glasbeno svobodo interpretom predstave in jih postavlja v ospredje izvedbe – glasba treh instrumentalistov pa jim pri tem dobro sledi, čisto »brez ostanka«.

Glasba predstave *Nova pomlad* se izraža v mnogih solističnih pevskih točkah, duetih, zborih in glasbenih recitativih. Libreto spretno omogoča povezavo glasbe in besed ter ustvarja enovit umetniški izraz. Glasba za plesne točke izziva in podpira gibanje plesalcev in v njej se ritmična sestavina zvoka oplemeniti tudi z odrskimi zvoki njihovega gibanja.

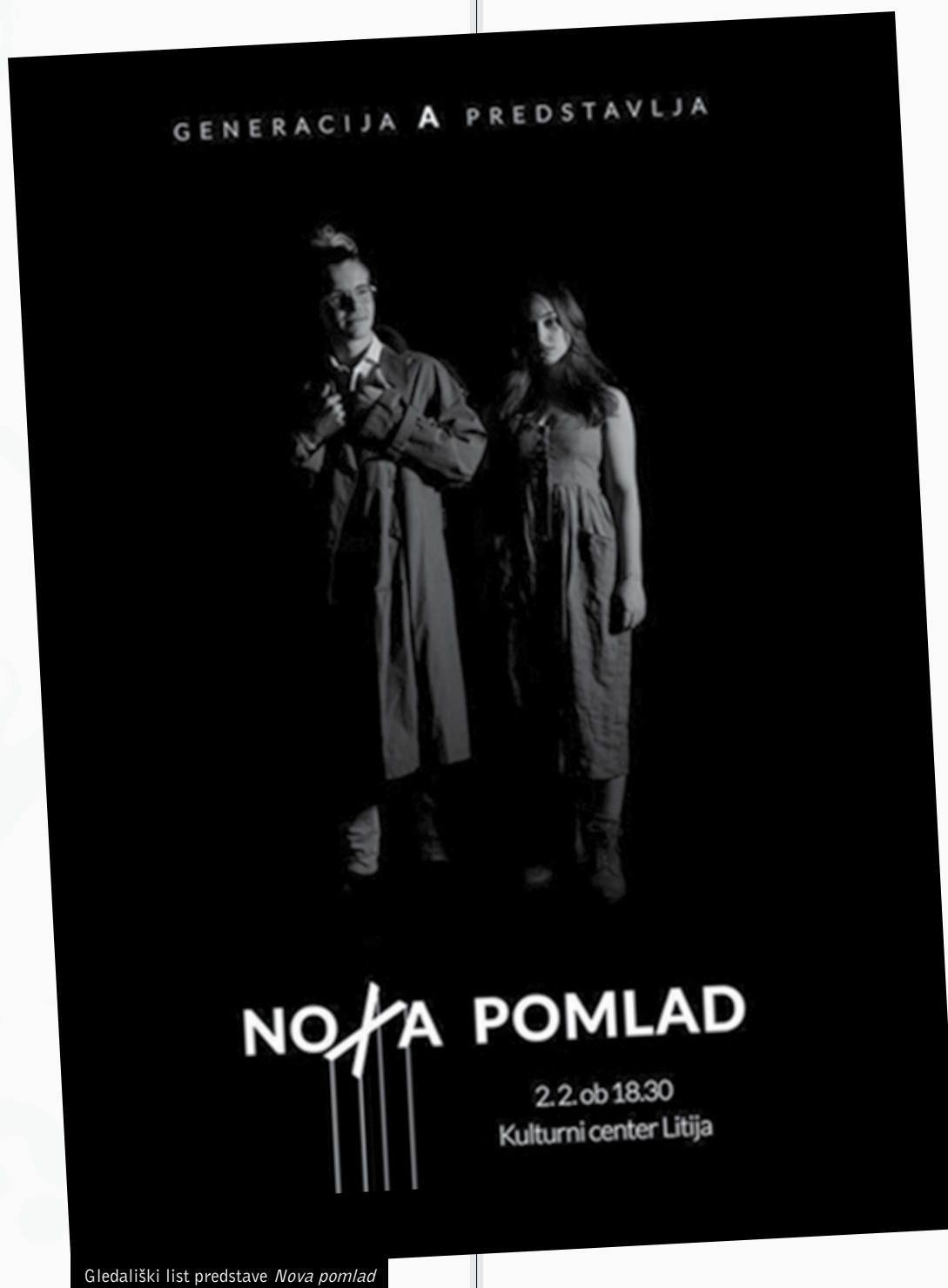
Scenska glasba povezuje dramaturške odseke v celoto ter pri tem vzbuja – ali v skladu z zgodbo pač pomirja – čustva gledalcev. Skorajda odveč je pripomniti, da je Eva Ostanek prav zato lahko podpisana tudi pod gledališko vlogo režiserke predstave. A seznam vlog in nalog v predstavi je dolg: treba je skrbeti še za tisoč stvari, ki ostajajo skrite pred očmi gledalcev: tako lahko na posnetku iz Kranja opazimo, da je avtorica na koncu predstave, po zadnjem aplavzu in odhodu z odra, kar mimogrede pospravila še gledališki rekvizit, ki je pomotoma ostal tam nekje v globini odra.

Gledališko-glasbeni projekti spadajo v sam vrh organizacij-

ske težavnosti in kompleksnosti v glasbeno-scenski umetnosti. Za uspešno umetniško in organizacijsko delo velja Evi Ostanek čestitati in se veseliti njenih nadaljnjih ustvarjalnih uspehov. In ob tem na koncu, a ne nazadnje, zapisati tudi, da njene melodije iz predstave kar kličejo po nadaljnjih poustvaritvah: za pevske soliste ali zborovske pevce. Prav tako z veseljem je zato mogoče predlagati uredništvu revije Glasba v šoli in vrtcu, da skladbe Eve Ostanek iz predstave *Nova pomlad* objavi tudi v notni prilogi revije. Glasbenim poustvarjalcem v veselje in glasbenim ustvarjalcem v spodbudo.

Predvsem tem zadnjim velja posvetiti še nekaj verzov iz predstave, ki dobro orisujejo vprašanja, ki si jih morajo vedno zastavljati ustvarjalci: »Kaj bo zdaj z mano, ali naj čakam in kaj naj storim?« Odgovor Eve Ostanek jih lahko le spodbudi: »Vem, kaj lahko dosežem ... in nič ne more iti narobe!«

Predstavo si lahko ogledate na povezavi:
<https://drive.google.com/file/d/1FkhvSOvgDNlbS8ClPTHnNPKnw7Z3Hvip/view?ts=5ceda4be>.

Gledališki list predstave *Nova pomlad*

Poročila

🎵: Romana Bizjak Saje
Meta Novak

Letno srečanje Društva klavirskih pedagogov Slovenije – EPTA

18. klavirski dnevi, Domžale 2018

Glasbena šola Domžale je bila 16. in 17. nov. 2018 gostiteljica Klavirskih dnevov Društva klavirskih pedagogov Slovenije EPTA. Društvo je bilo ustanovljeno leta 1998 in je del velike družine več kot 40 članic v okviru evropskega združenja EPTA – European Piano Teachers' Association. To je nastalo leta 1978 v Londonu na pobudo romunske pianistke Carole Grindee (1914–2009). Nacionalna društva vsako leto prirejajo mednarodne konference; l. 2010 je bila izjemno uspešna tudi v Ljubljani. Naši člani so se na njih večkrat predstavili kot predavatelji in koncertanti, pa tudi avtorji člankov v prvi tovrstni strokovni reviji *Piano Journal*.

Slovensko društvo povezuje okrog 200 članov, povečini učiteljic in učiteljev klavirja osnovnih in srednjih glasbenih šol ter Akademije za glasbo. Častna predsednica je Dubravka Tomšič Srebotnjak. Društvo od l. 2013 izdaja strokovno revijo *VIRKLA* (med 2000 in 2007 pa 14 števil *Biltena*) in soorganizira tekmovanja. Osrednji dogodek so *Klavirski dnevi*, ki jih vsako leto gosti druga glasbena šola. Učitelji ga vsakič z veseljem pričakujemo zaradi bogate vsebine s področja klavirske pedagogike in pianizma nasploh, druženja, izmenjavanja izkušenj ter prepletanja strokovnih in prijateljskih vezi. Zadnji *Klavirski dnevi* z naslovom **#ustvarjam?@ustvarjam!**

so bili že osemnajsti po vrsti. Dvodnevno bogato dogajanje je ponudilo preplet nastopov učencev osnovnih glasbenih šol, dijakov srednje in študentov akademske stopnje: predavanj, intervjujev, solističnih koncertov že uveljavljenih pianistov in v soboto zvečer celo filmsko predstavo z živo glasbeno spremljavo.

Med projekti šol se je prva predstavila Glasbena šola Domžale. Nova, še nenatisnjena zbirka našega učitelja, pianista in skladatelja **Blaža Puciharja** *Klavirski Čarodej* je na odru zaživela kot glasbena pravljica. Nastopili so učenci od 1. do 8. razreda klavirja, pri skladbi z naslovom *Baletni nastop* pa sta se jim pridružili še učenki baleta GŠ Kamnik. Nastopili so še »Klavirski Čarodej« Jože Drabik, »učiteljica« Maja Gorenc in trenirana psička z »umetniškim« imenom« Maestro. Predstava je navdušila z muzikalnimi in svežimi skladbami različnih karakterjev in težavnostne stopnje, simpatično zgodbo, številnimi duhovitimi odrskimi detajli in doživeto podano pravljico v celoti.

12 skladb (Doremistika, 1-2-3 tunel, Sladki akordi, Črna čokolada, Baletni nastop, Pop-corn, Čista 5, Blues nočnih muz, Jazz tobogan, Hitri prsti, Klavirsko srce, Za Dušo/štiročno) je nastalo na pobudo Romane Bizjak Saje z namenom, da se z njimi *Glasbena šola Domžale* predstavi kot šola gostiteljica. Za izid zbirke (predvidoma spomladi 2019) je bilo po nastopu veliko zanimanja in nedvomno bodo skladbe veselo zvene le po slovenskih glasbenih šolah.

Šest dijakov Glasbene šole Celje in I. gimnazije v Celju je doživeto izvedlo glasbenoscensko delo *Ožbi in kumulunimbus* tamkajšnjega profesorja klavirja in skladatelja **Davorina Dolinška**. »Preplet klavirske glasbe in dramske recitacije mlade pianiste nagovarja k iskanju podobnosti, različnosti in kompatibilnosti glasbe in jezika, pravljlični svet v njih prebujajo otroško domišljijo, zahteva po timskem delu pa v njih goji povezovalnost, ki je zaradi individualne narave pianističnega dela velikokrat zapostavljena. Vse to razbija vsakodnevno rutino in krepi ustvarjalnost in motivacijo.«¹

Učenci Glasbene šole Rista Savina Žalec so na dveh klavirjih ob sodelovanju solistov, komornega sestava, duhovitega pripovedovalca in učenk baleta izvedli priljubljeni 14-stavčni *Živalski karneval* Camilla Saint-Saënsa. Tudi ta projekt je nastal iz želje po komornem muziciranju in povezovanju otrok. »Mnogo učencev se je pri tem projektu prvič srečalo z vlogo solista z orkestrom, kar je za njih izjemna izkušnja in dobra popotnica za prihodnje delo. Naučili so se medsebojnega sodelovanja in sodelovanja z dirigentom, natančnejšega poslušanja ter analiziranja in muziciranja.«²

¹ Citat iz brošure *Klavirski dnevi 2018*.

² Prav tam.

Svojevrsten je bil nastop učencev prof. **Jasmine Pogačnik** iz GŠ Kranj z naslovom *Vsak po svoje*. Navdušili so z idejami, ki so jih ob pomoči učiteljice oblikovali v smiselne glasbene zgodbe in jih opremili s posrečenimi projekcijami. »Ustvarjanje lastnih improviziranih skladb ima dva temeljna cilja: razvijati domišljijo in posluš ter opogumljati učence, da niso vredne le zapisane skladbe izšolanih skladateljev, ampak tudi nekaj, kar je zraslo kot plod njihove domiselnosti. Igranje klavirja naj bo tudi *IGRA*, torej igrivo, iznajdljivo igračkanje s toni in izmišljanje lastnih zvočnih kombinacij.«³

Kot zadnji so se v projektih šol predstavili študentje Akademije za glasbo v Ljubljani, Urban Slapničar, Darko Arsov, Ana Maria Beguš, Alvin Čučić, Saša Malek in Sara Köveš. V počastitev 125-letnice smrti Petra Iljiča Čajkovskega so izvedli cikel *Letni časi*, op. 37. Vsak od šestih pianistov je podal interpretacijo dveh od dvanajstih subtilnih skladb z lastnim občutenjem in pianistično zrelostjo. Lepo doživetje!

Prisluhnili smo predavanjem naših kolegov **Ilonke Pucihar** *Improvizacija: zakaj in kako* ter **Primoža Mavriča** z naslovom *Eksperimentiram in programiram – vadim ustvarjalno, zavestno in ciljno*. Kako učence spodbujati k ustvarjalnosti in radovednosti, hkrati pa dosežati čim večji in hitrejši učinek pri »piljenju« že naučenih skladb, so teme, ki vedno iščejo nove in sveže rešitve.

Osrednje predavanje z naslovom *Kako postati virtuoz poučevanja instrumenta* je pripravil **Paul Harris**, ugleden britanski glasbeni pedagog, klarinetist, skladatelj in pisatelj. Zanimivo in slikovito predstavlja temeljne dejavnike učnega procesa in lika učitelja instrumenta, ki vabi k osmišljanju svojega dela v drugačni perspektivi in usmerja v razmislek.

Marjana Vajngerl je v predavanju *Janko Ravnik in njegove tri ljubezni ustvarjanja – glasba, film in fotografija* predstavila skladatelja, pianista, klavirskega pedagoga, fotografa in režiserja prvega slovenskega celovečernega filma. Zanimivo pripoved so dopolnile Ravnikove skladbe v izvedbi profesorice klavirja *Konservatorija za glasbo in balet Maribor* Metke Žižek, Janje Panzi, Urške Rošker, Mirjam Strlič in Lane Stergulec. Najlepše nadaljevanje predavanja je bila predstavitev nemega filma **Janka Ravnika** *V kraljestvu Zlatoroga* iz leta 1931. Glasbo zanj je l. 2005 ob 100-letnici slovenskega filma napisal pianist in skladatelj **Andrej Goričar**, ki so se mu pri izvedbi pridružili Matej Haas na violini, Jakob Bobek na klarinetu in Milan Hudnik na violončelu.

Na *Klavirskih dnevih* se zadnja leta predstavijo tudi učitelji, ki so v okolju šole organizatorice pomembno pripomogli k

³ Prav tam.

njenemu razvoju in prepoznavnosti. **Mila Živulovič** je v pogovoru, ki ga je vodila Veronika Šarec, obudila spomin na svoje glasbene začetke v takrat novo ustanovljeni glasbeni šoli v Domžalah in kasnejše profesorje, ki so ji dali pomembno popotnico za poučevanje. S predanim in srčnim načinom je znala navduševati mnoge generacije učencev klavirja pa tudi učencev drugih instrumentov, ki jih je z izjemnim občutkom spremljala ob klavirju.

Namen okrogle mize z naslovom *EPTA – včeraj, danes, jutri* je bil obuditi spomine na začetke delovanja društva, ugotoviti, kakšno je naše mesto v mednarodnem okolju, in na kratko začrtati nadaljnje delovanje. Gostje so bili **Majda Jecelj** in **Hinko Haas**, ustanovna in vseskozi dejavna člana, ter **Ana Tijssen** in **Primož Mavrič**, prejšnja predsednica in sedanji predsednik, ki sta izjemen prispevek dala z izdajanjem naše revije in uveljavljanjem v mednarodnem okolju. Pogovor sva vodili Damjana Zupan, ki se je z ustanoviteljico in delovanjem *EPTE* srečala že med študijem v Londonu, in Romana Bizjak Saje, tudi ena izmed prvih članic slovenskega društva.

Posebno doživetje *Klavirskih dnevov* vsekakor pomenijo koncertni nastopi mladih in že uveljavljenih pianistov. **Duo Scaramouche** – Neža Koželj in Nadja Rus sta dobitnici številnih nagrad, trenutno študentki klavirskega dua na Univerzi za glasbo v Gradcu. Na dveh klavirjih sta poustvarili *Suito* št. 1, op. 5 Sergeja Rahmaninova. Ob 75. obletnici smrti Rahmaninova je tudi **Jure Goručan** za svoj nastop izbral skladateljevo *Sonato* št. 2 v b-molu, op. 36.

Na sobotnem sklepnem koncertu dvodnevne vsebinsko bogatega dogajanja se je v duhu rdeče niti *Klavirskih dnevov* – ustvarjalnosti – z *Večerom klavirske improvizacije* predstavil **Jan Sever**. Mladi vsestranski pianist se poleg poučevanja posveča različnim glasbenim žanrom od klasike do jazza, tanga in solo improvizacije. Z nastopom v dveh delih nas je popeljal v svoje bogate zvočne svetove ali z njegovimi besedami »kot če bi se od doma odpravili neznano kam, brez plana, brez kompasa ..., kamor vas pač vodi pot (življenje) ..., svobodno«.

Baletna pravljica za otroke *Glej Larsa z Marsa!*

Medplanetarna futuristična plesno-baletna pravljica *Glej Larsa z Marsa!* je bila uprizorjena kot letna produkcija 86 učencev plesa in baleta Glasbene šole Kamnik v petek, 13. aprila 2018, v lokalnem Domu kulture Kamnik, tudi v počastitev 100-letnice baleta na Slovenskem. Avtor domiselne ter poučne pravljice in glasbe je **Blaž Pucihar**, vizualno obliko pa je pravljica dobila po navdihu **Ane Trojnar**, baletne pedagoginje in koreografinje v *Glasbeni šoli Kamnik*, ki si je zamislila koreografije, izbrala diaproyekcije in scenske efekte. Kostumski del, zamisel in tudi izdelavo bogatih kostumov je prevzela **Irena Baš**. Sodelovanje teh treh ustvarjalcev je obrodilo unikatno pravljico slovenskih avtorjev, ki si jo je do konca leta 2018 v 22 uprizoritvah ogledalo že okoli 4000 gledalcev, večinoma vrtčevskih in osnovnošolskih otrok iz Kamnika in Škofje Loke. Učenci plesa in baleta *Glasbene šole Kamnik* so od 26. do 30. novembra gostovali na *Loškem odru* v Škofji Loki ter od 3. do 7. decembra v *Domu kulture Kamnik*. Na ogled so prišli otroci iz lokalnih vrtcev, pri čemer je prevzela tudi 3-letnike, ki so jo pozorno spremljali ter še obžalovali konec. Osnovnošolcev do 5. razreda se je v živo

dotaknil prizor, ko po Larsa pride na Zemljo njegova družina. Zanimanje je bilo ogromno in vseh 14 dopoldanskih predstav je bilo razprodanih že mesec in pol vnaprej. Predstava je doživela ogromno pozitivnih odzivov ne le pri osnovnošolcih, ki so nato spisali svoje odzive in zajeli veliko elementov (od scene, kostumov plesa, do glasbe) in predstavo tudi pohvalili, tudi od plesnih kritikov in drugih umetnikov.

Glavni junak pravljice je Marsovček Lars, ki na šolskem igrišču na Marsu najde piščal. V želji, da bi se naučil igrati nanjo, se po nasvetu strička Frenka, znanega marsovskega izumitelja, ki mu posodi svojo naj sodobnejšo raketico, odpravi na Zemljo iskat šolo za umetnost, v kateri bi se rad naučil tudi plesati. Pristane na travniku upokojenega ravnatelja glasbene šole, ki mu skupaj z vnukinjo Luno ter učiteljico flavte Bello Bellissimo, lahko pokaže le razpadajoči grad umetnosti. Tega je včasih imel čast uspešno voditi, nakar ga je Kralj, ko je zavohal dobičkonosne posle, ukazal zapreti, saj se mu je ukvarjanje z umetnostjo zazdelo popolnoma nesmiselno. Larsu v sanjah, ki jih prvič doživi na Zemlji, Čarobna vila prikaže rešitev – obnovljen grad; ne pa tudi, kako to doseči. Pot ga popelje do srečanja z okornim, pohlepnim in zaničevalnim Kraljem ... Ali bo Larsu uspelo Kralja prepričati v ob-

¹ Ana Trojnar je plesno izobrazbo pridobila na *Rambert School of Ballet and Contemporary Dance*, pedagoško pa na *Royal Academy of Dance* v Londonu. Poleg samostojne plesne poti je do l. 2008 sodelovala z obema slovenskima baletnima ansambloma. Od 2016 je vodja študijske skupine za balet ter organizira izobraževanja za učitelje baleta.

Slika 1: Lars v svojih prvih sanjah na Zemlji (Grega Golob). Čarobna vila (Ana Trojnar) preda skrivnostni ključek (foto: Rok Gašparič).

novo gradu in kako? Se bo naučil plesa in igranja na flavtico? Ali pogreša svojo družino, se bo kdaj vrnil nazaj na Mars? Za odgovore si bo treba ogledati predstavo.

Celovito zaokrožena gledališko-plesna pripoved teče ob radijskih glasovih ter zasedbi vlog radijske igre, ko se v „offu“ slišijo znani glasovi slovenskih igralcev: **Jurija Součka, Gašperja Jarnija, Branka Završana, Ivanke Mežan, Silvija Božiča in Maje Kunšič**. Večji del scenografije prevzame menjavanje diaprojekcije v ozadju, predstavico naredijo še bolj doživeto scenski efekti in tako kot prava gledališka predstava presega raven šolskih produkcij.

Daliborka Podboj je na spletnem portalu v *Paradi plesa*, 17. 12. 2018, zapisala:

"Nastopajoči učenci so dobro odplesali in odigrali svoje vloge, tudi pohvalno sinhrono sledili radijskim glasovom v 'offu.' ... Zgodbo so kar dobro vpeli v tri umetniške medije – glasbe, igre, plesa ter baletnega učnega programa GŠ. Bilo bi škoda, če ne bi predstava razveselila še otrok drugih mest ter odrov, predvsem pa bi jo lahko posneli za otroški TV-program."

"Plesna predstava Glej Larsa z Marsa! ni le vizualni in slušni užitek, ampak vsebuje tudi etično srčno sporočilo, ki otroke bogati in vzgaja. Predstavo toplo priporočam." (Dr. Marta Freljih, režiserka, scenaristka in kostumografinja.)

Slika 2: Lars zapeše na Kraljevi mizi. Lars – Manca Andrić, Kralj – Brina Gašparič (foto: Rok Gašparič)

STROKOVNA REVIIJA VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE Z VAMI ŽE 50 LET

- V reviji priznani slovenski strokovnjaki s področja šolstva objavljajo aktualne strokovne in znanstvene prispevke.
- Dajemo »glas učiteljem«, ki jih vabimo k pisanju prispevkov, v katerih s konkretnimi opisi osvetlujejo primere dobrih praks.
- Pozornost namenjamo sodobnim pedagoškim trendom – pristopom, ki spodbujajo aktivno vlogo učencev.
- Posvečamo se spodbudnemu in varnemu učnemu okolju oz. vzgojnim in psihosocialnim temam.
- Skrbimo za profesionalni razvoj učiteljev in za uveljavljanje učiteljskega poklica.
- Osredotočamo se tudi na pedagoško vodenje in poslanstvo ravnateljev, saj predstavljajo enega ključnih vzvodov za spremembe v šolstvu.

Ponosni smo, da smo že 50 let prisotni v slovenskem šolskem prostoru.

Revija, ki je sooblikovala že naše učitelje, učitelje naših otrok in zdaj učitelje milenijske generacije.

Nova grafična podoba

Naročanje:
 P Zavod RS za šolstvo, Poljanska c. 28, 1000 Ljubljana
 T 01 300 51 00
 F 01 300 51 99
 E zalozba@zrss.si
 S www.zrss.si

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

facebook ZRSS

twitter ZRSS

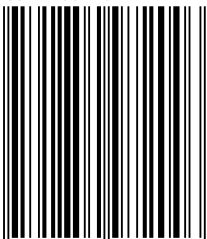

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Klavir *mf*

ISSN 1854-9721

9 771854 972003

mp

